

מלחמה בבית: אלימות במשפחה במהלך מלחמת "חרבות ברזל" ונכונות לפנייה לעזרה

הדס שפירא¹, אנה רוניקובסקי-קוראס² וטל ארזי³

בשבעה באוקטובר 2023 פתח ארגון הטרור חמאס במתקפת פתע על ישראל, ופרצה מלחמת "חרבות ברזל". מחקרים שנערכו ברחבי העולם מצביעים על החרפה בתופעת האלימות במשפחה מייד לאחר אירועים מסכני חיים, ואף בחלוף כמה שנים מאותם אירועים. מטרת המחקר היא להציג תמונת מצב עדכנית של היקפי תופעת האלימות במשפחה על רקע מלחמת "חרבות ברזל", ושל גורמי הסיכון הייחודיים שמביאה עימה תקופת משבר זו. המחקר נערך בשיטה כמותית באמצעות סקר אוכלוסייה לדיווח עצמי, שכלל מאפיינים דמוגרפיים, ביטויי אלימות במשפחה וגורמים מגבירי סיכון לה, ופנייה לעזרה. הסקר הופץ בחודש פברואר 2024 בקרב 1,529 משיבים בני 18 ויותר, במדגם מייצג בחברה הישראלית. במחקר עלה כי 43.6% מן המשיבים דיווחו על אלימות מילולית, רגשית או נפשית, 25.0% דיווחו על אלימות כלכלית, 6.6% דיווחו על אלימות פיזית ו-3.4% דיווחו על אלימות מינית במשפחה. אלימות במשפחה דווחה על ידי משיבים מפונים ועל ידי משיבים מגויסים יותר מאשר על ידי משיבים שלא הושפעו במישרין מאירועי הטרור או מן המלחמה. אשר למסקנות ולהשלכות לפרקטיקה ולמדיניות, יש להגביר את המודעות לסוגים ולביטויים שונים של אלימות במשפחה ולמענים להתמודדות עימה. במיוחד חשוב לאתר פוגעים ונפגעים מאלימות "שקופה" אשר קשה לזהותה: אלימות רגשית-נפשית במשפחה, אלימות כלכלית במשפחה.

מילות מפתח: מלחמת "חרבות ברזל", אלימות פיזית במשפחה, אלימות מינית במשפחה, אלימות רגשית-נפשית במשפחה, אלימות כלכלית במשפחה

- 1 מכון מאיר-גוינט-ברוקדייל
- 2 דוקטור, מכון מאיר-גוינט-ברוקדייל
- 3 דוקטור, מכון מאיר-גוינט-ברוקדייל

ביטחון סוציאלי 126, ספטמבר 2025, אלול תשפ"ה: נשלח לפרסום ב-9.12.24, התקבל ב-17.6.25

תקציר לקהל הרחב

באוקטובר 2023 פרצה מלחמת "חרבות ברזל", בעקבות מתקפת טרור קשה על ישראל. מחקרים מהעולם מראים שלאחר מצבי חירום קשים יש עלייה במקרים של אלימות בתוך המשפחה. כדי לבדוק אם הדבר קורה גם בישראל, נערך בפברואר 2024 סקר בקרב כ-1,500 משיבים מכלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל. המשיבים נשאלו אם חוו אלימות בתוך המשפחה מאז תחילת המלחמה או שהיו עדים לה. התוצאות מדאיגות: כ-44% דיווחו על אלימות מילולית, רגשית או נפשית; 25% דיווחו על אלימות כלכלית; כ-7% דיווחו על אלימות פיזית; וכ-3% דיווחו על אלימות מינית. כמו כן, אנשים שפנו מבתייהם בעקבות המלחמה ומי שגויסו לשירות ביטחוני דיווחו יותר מאחרים על אלימות במשפחתם. ממצאי המחקר מעידים על הצורך להגביר את המודעות לסוגים ולביטויים שונים של אלימות במשפחה ולמענים להתמודדות עימה, בדגש על זיהוי סוגי אלימות שקשה להבחין בהם, כמו פגיעה רגשית או כלכלית. חשוב שהציבור, אנשי מקצוע וקובעי מדיניות יכירו בכך, יפעלו להגברת המודעות ויקדמו פתרונות שיעזרו גם לנפגעים וגם לפוגעים להתמודד ולהשתקם.

רקע

תופעת האלימות במשפחה

אלימות במשפחה היא תופעה רחבת-היקף המוגדרת באמנת איסטנבול (אמנה בין-לאומית של מועצת אירופה בנושא אלימות נגד נשים ואלימות במשפחה) כך: "כל פעולה שיש בה אלימות פיזית, מינית, פסיכולוגית או אלימות כלכלית אשר מתרחשת במשפחה או ביחידה משפחתית, או בין בני זוג או שותפים בעבר או בהווה, בין שהתוקף חָלַק את מקום מגוריו עם הקורבן ובין שלא (Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, 2011). תופעות ההתעללות והפגיעה הנכללות בהגדרה של אלימות במשפחה הן מגוונות, ונחלקות לארבע קטגוריות:

- **אלימות רגשית-נפשית** – הפעלת כוח ושליטה מתוך כוונה לפגיעה רגשית, באמצעות סחיטה, דיכוי והשפלה, איום, הטרדה והפחדה, בידוד חברתי תוך מניעת קשרים חברתיים ומשפחתיים, הרס או זריקת חפצים. בקטגוריה זו נכללת לעיתים גם אלימות רוחנית – מניעה של קיום מצוות הדת, או כפיית קיום מצוות באופן קפדני במיוחד.
- **אלימות כלכלית** – שליטה על ההתנהלות הכלכלית של המשפחה תוך הגברת התלות של אחד מבני הזוג באחר, באמצעות מניעת גישה למשאבים הכספיים ולמקורות ההכנסה המשפחתית, הקצבת כסף לשימוש יום-יומי, הערמת קשיים או מניעת יציאה לעבודה.
- **אלימות פיזית** – פגיעה בגופו של אדם באמצעות הפעלת כוח פיזי (למשל: גרימת כאב, דחיפה, כוויה, דקירה).

- **אלימות מינית** – כפיית קיום יחסי מין שלא מרצון תוך הכאבה והשפלה של הנפגעת, כולל בזמנים או במצבים המסכנים את הבריאות.

לרוב הפגיעה אינה מסוג אחד בלבד, אלא יש שילוב של כמה סוגי פגיעה. תופעת האלימות במשפחה אינה מיוחסת לקבוצה מסוימת בחברה, אלא חוצה קבוצות באוכלוסייה, מגדר, רמות השכלה ומצב חברתי-כלכלי (נציבות שירות המדינה ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, 2020; רובין-קופר, 2019). עם זאת, מאפיינים חברתיים מסוימים המזוהים עם קבוצות באוכלוסייה, כגון צפיפות מגורים, מגורים עם בני משפחה מורחבת או תפיסות מגדריות שמרניות, עלולים להגביר את הסיכון לאלימות במשפחה או להסלמתה (Eisikovits et al., 2004; Meth, 2017; Tharp et al., 2013; Weitzman & Behrman, 2016).

דוח של ארגון הבריאות העולמי עמד על היקפי תופעת האלימות במשפחה בעולם. 641 מיליון נשים ברחבי העולם בגילי 15 ויותר (26% מן הנשים) דיווחו כי נפגעו מאלימות פיזית או מינית שנקט בן זוגן בהווה או בעבר, פעם אחת בחייהן לפחות, ו-13% מהן דיווחו כי נפגעו מבן זוגן בשנה החולפת (World Health Organization [WHO], 2021). על פי דוח האו"ם, 18% מן הנשים בגילי 15–49 דיווחו על אלימות מצד בן זוגן ב-12 החודשים שקדמו לסקר (UN Women, 2020). בסקר רחב-היקף שערכו בארצות הברית ה-CDC (המרכזים לבקרת מחלות ומניעתן, Centers for Disease Control and Prevention) בקרב כ-10,000 משיבים עלו ממצאים דומים: אחת מכל ארבע נשים ואחד מכל עשרה גברים חוו במהלך חייהם אלימות פיזית, מינית או מעקב מצד בן זוג (Smith et al., 2018).

פחות מ-40% מן הנשים הסובלות מאלימות פונות לעזרה מכל סוג שהוא: מרביתן פונות לעזרת בני משפחה או חברים, ומיעוטן פונות למוסדות פורמליים – משטרה ושירותי בריאות או רווחה (United Nations Economic and Social Affairs, 2015, p. 159). למרות זאת, בעקבות מגפת הקורונה חלה עלייה בשיעור הפניות למוקדי הייעוץ והסיוע, והן הוכפלו פי חמישה בכמה מדינות בשל התרבות הדיווחים על אלימות זוגית. הגבלות התנועה, הבידוד החברתי וחוסר הביטחון הכלכלי הגבירו את הסיכון של נשים ברחבי העולם להיפגע מאלימות בביתן (UN Women, 2020).

בישראל, אפשר ללמוד חלקית על תופעת האלימות במשפחה מנתוני משטרת ישראל. אלה מצביעים על מגמת עלייה שחלה בעשור האחרון במספר התיקים הפליליים שנפתחו בגין תלונות נשים על אלימות במשפחה (משטרת ישראל, 2018). מגמה זו יכולה להעיד על עלייה בשכיחות התופעה, או לחלופין על התגברות המודעות לה בציבור הרחב ועל כן לעלייה בדיווח עליה. על פי ההערכות, רק כשליש ממקרי האלימות מדווחים למשטרה (הלמ"ס והמשרד לביטחון לאומי, 2025). בקרב גורמי בריאות ורווחה יש תיעוד של מקרי אלימות נוספים על אלו שדווחו למשטרה, ובצד זאת עולה ממחקרים כי מקרים רבים אחרים אינם מדווחים ואינם מתועדים כלל. לכן למרות השכיחות הגבוהה של התופעה והשפעותיה הקשות על הפרט, המשפחה, הקהילה והחברה כולה, קשה לאמוד את היקפה המדויק (בניטה, 2017).

חשוב לציין כי ניתוח מחקרים רשמיים המבוססים על סטטיסטיקה פלילית עלול לגרום להטיית הממצאים בשל תת-דיווח של גברים על אלימות נגדם מצד בנות זוגם, מתוך חשש ללעג ובושה חברתית עקב חוסר ההתאמה להגדרות מסורתיות של תפקידי מגדר (רוזמן ואריאל, 2018). כך למשל, רק 20% מן הגברים נפגעי האלימות הפיזית מצד בנות זוגם פונים לגורם סיוע חיצוני כלשהו, לעומת 41% מן הנשים הנפגעות הפונות לסיוע (ליבוביץ' ושפיצר, 2024).

במחקר מטא-אנליזה שערכו רוזמן ואריאל (2018) נמצא כי הבדלים בשיעורי הקורבנות של נשים וגברים לאלימות במשפחה תלויים בסוג הקשר הזוגי. כך, במערכות יחסים שבהן הזוג נשוי או מנהלים חיים משותפים ללא נישואין, הדיווח על שיעורי הקורבנות לאלימות בקרב נשים גבוה משיעורי הדיווח על קורבנות לאלימות בקרב גברים, אך במערכות יחסים שעדיין אינן ממוסדות ("דייטינג" – dating violence) המגמה מתהפכת, ובקרב גברים שיעורי הקורבנות של אלימות גבוהים משיעוריהם בקרב נשים. בהמשך לכך, בצד קיומה של תופעת היפגעות של גברים מאלימות זוגית, מרבית המחקרים מצביעים על כך שנשים הן הקורבנות העיקריים, במיוחד כאשר מדובר באלימות חמורה (Bijlsma et al., 2022; Kimmel, 2001).

הסקר האחרון שמיפה את היקפי תופעת האלימות במשפחה כלפי נשים נערך בישראל על ידי איזיקוביץ ופישמן (2001) בקרב מדגם מייצג של 3,350 משיבות. מן הסקר עלה כי 5.8% מן הנשים דיווחו על אירוע אחד לפחות של אלימות פיזית מתונה (למשל כיפוף זרוע, משיכה בשיער, סטירות) או אלימות פיזית חמורה (למשל אגרופים, חתכים, כוויות, השלכה לקיר) מצד בן זוגן במהלך השנה החולפת; 7.6% מן הנשים דיווחו על אלימות מינית מצד בן זוגן, כלומר כפיית יחסי מין או ניסיון לכפייתם; 5.0% מן הנשים דיווחו כי אלימות מסוג זה התרחשה יותר מפעם אחת; 56% מן הנשים דיווחו על עימותים אשר לוו בתוקפנות מילולית; 20.8% מן הנשים דיווחו על עימותים שכללו הטחת קללות ועלבונות; 2.0% מן הנשים סבלו מאיומים על חייהן; ו-31.2% מן הנשים דיווחו על גילויי שליטה מצד בן זוגן – דרישה לדיווח על מעשיהן, מניעת תקשורת עם גברים אחרים, הכתבת לבוש, מניעת קשרים עם בני משפחה וחברים או מניעת מידע כלכלי (איזיקוביץ ופישמן, 2001; Eisikovits et al., 2004).

אלימות במשפחה מושפעת ממכלול מצבים העשויים, בתורם, להיות גורמים מגבירי סיכון. מחקרים שנערכו ברחבי העולם מצביעים על עלייה בתדירות ובחומרה של תופעת האלימות במשפחה מייד לאחר אירועים מסכני חיים ברמה הלאומית, דוגמת אסונות טבע (Rao, Brooks-Gunn et al., 2013; Weitzman & Behrman, 2020), משברים כלכליים (Stark & Ager, 2011), ואף בחלוף שנים מספר מאותם אירועים (Nguyen, 2013). בסקירה שיטתית על מגמות האלימות במשפחה ברחבי העולם נבחנו 32 מחקרים שאספו נתונים מצפון אמריקה, אירופה, אזור אסיה והפסיפיק, אפריקה ואזורים נוספים. מן הסקירה עלה כי חלה עלייה בחיפוף האלימות במשפחה בכלל המדינות, ובמיוחד במשך השבוע הראשון לסגר בכל מדינה (Kourti et al., 2023). בישראל, מחקרן של יהודה ועין-טל (Yehuda & Ein-Tal, 2024) בחן את היקפי האלימות הזוגית ורצח הנשים בתקופת

מגפת הקורונה בהשוואה לשנים קודמות. מתוך דוחות משטרה, דוחות הכנסת ודוחות מוקד 118 של משרד הרווחה עלה כי אף שבתופעת רצח הנשים לא חלה עלייה ניכרת לעומת השנים שקדמו למגפה, היקף הדיווחים על אלימות זוגית בשנת 2020 היה גבוה מבשנים קודמות (Yehuda & Ein-Tal, 2024).

מחקרים אלו מחדדים את החשיבות שיש לבחינה שוטפת של היקפי תופעת האלימות במשפחה ומאפייניה, ובמיוחד בתקופות של מצבי משבר ברמה הקהילתית, הלאומית והגלובלית אשר להם השפעה ניכרת הן בהעצמת גורמי סיכון הן בהפחתת קיומם ומידת השפעתם של גורמי חוסן מגינים. מחקר זה מתמקד בהשפעתה של מלחמת "חרבות ברזל" על היקפה של תופעת האלימות במשפחה בישראל.

מלחמת "חרבות ברזל"

ביום שבת, שבעה באוקטובר 2023, פתח ארגון הטרור חמאס במתקפת פתע על יישובי עוטף עזה. באירוע הטרור האכזרי נרצחו כ-1,400 אזרחים ישראלים וזרים, ונחטפו 253 איש. אירוע טרור זה הביא להכרזה על מלחמת "חרבות ברזל". המתקפה עצמה, והאתגרים שליוו את ההתמודדות של המדינה ומשרדי הממשלה השונים עם השפעותיה על זירות החיים השונות, הם חסרי תקדים בהיסטוריה של מדינת ישראל; עקירת קהילות ויישובים מבתיים, שהייה ממושכת של בני המשפחה יחד בבית או בהסדרי מגורים זמניים, הפסקת פעילותן של מסגרות חינוך, אי יציבות כלכלית והאטה בפעילות המשק. לכל אלה נוספו האיום הקיומי ותסמינים של פוסט-טראומה לנוכח המראות הקשים שאנשים חוו או היו עדים להם במהלך האירועים הקשים והמלחמה (גיל עד ואוחיון, 2023).

מחקרים קודמים הראו כי לאחר טראומה המונית חלה עלייה בגורמים מגבירי סיכון משפחתיים דוגמת קונפליקטים במשפחה, גירושין, לחץ במשפחה ועומס הורי, ובמצבי סיכון דוגמת אלימות במשפחה (Whaley et al., 2020). זאת ועוד, ספרות המחקר מראה קשר בין הפרעת דחק פוסט-טראומטית (PTSD) להלך, פוסט-טראומה לבין אלימות במשפחה. המאפיינים הרגשיים והמחשבתיים של אנשים הסובלים מטראומה ומפוסט-טראומה, ובהם אשמה, בושה, כעס, דיכאון, דימוי עצמי נמוך, תחושת של חוסר שליטה וקושי בניהול קשרים אינטימיים (Bessel & Van der Kolk, 1987) חופפים למאפייני האישיות של פוגעים במשפחה (להד ודורון, 2007; Dutton, 1998; Dutton & Golant, 1995). ואכן, במחקר שנערך בקרב חיילים משוחררים בארצות הברית עלה כי פוסט-טראומה מקושרת עם עוינות, האשמה, התנהגות של שליטה והתעללות נפשית-רגשית בקשר זוגי (Knobloch-Fedders et al., 2017; Miller et al., 2013). במחקר אחר אשר בחן קשר בין אלימות במשפחה לבין פוסט-טראומה עלה כי לגברים שאובחנה אצלם הפרעה זו סיכון גבוה יותר לבצע עבירת אלימות, וכי יש קשר מובהק בין היקף התסמינים הטראומטיים לבין האלימות במשפחה ותדירותה (Dutton & Golant, 1995).

אף על פי שעד להפצת הסקר הנדון במאמר הנוכחי לא נרשמה עלייה במספר הדיווחים על אלימות במשפחה למוקדי החירום והסיוע (בהשוואה לפניית למוקד 118 ולפניות למרכזי אלימות במשפחה בין אוקטובר 2022 לפברואר 2023 ובין אוקטובר 2023 לפברואר 2024), נראה כי המלחמה הובילה להתדרדרות במצבם של התושבים בישראל בתחומי חיים שונים. אחת ההשפעות היא התגברות בעצמותם של סכסוכים משפחתיים, והגברת הסיכון לאלימות ולהתעללות במשפחה.

נוסף על החסמים שבגרה בדיווח על אלימות במשפחה (למשל היעדר הכרה בבעיה, בושה והאשמה עצמית), בתקופה של חשיפה ישירה או עקיפה למלחמה או לאסון יש חשש כי קורבנות או עדים לאלימות במשפחה יימנעו מלשתף אחרים במצוקותיהם מתוך תפיסה שהן חשובות פחות או דחופות פחות, ומתוך רצון שלא להעמיס על המערכות המטפלות. כך, על רקע מלחמת "חרבות ברזל", ובהשוואה לשנה החולפת, חלה ירידה בפניות למוקד 118, בתפוסה במקלטים לנשים נפגעות אלימות במשפחה וילדיהן, בפניות למשטרה ובפתיחת תיקי אלימות (הכנסת, 2024; פורום העמותות שמפעילות מקלטים, 2024). בצד זאת יש לציין כי צפויה עלייה במקרי אלימות במשפחה ובדיווחים עליהם בסמיכות לחזרת המגויסים משירות המילואים (גיל עד, 2023).

מאמר זה מבקש לבחון את היקף תופעת האלימות במשפחה בישראל על רקע מלחמת "חרבות ברזל", את גורמי הסיכון שמביאים עימם משברים ככלל, ואת גורמי הסיכון הייחודיים של המלחמה. בהסתמך על בסיסי הידע אשר הובאו בסקירה, השערות המחקר היו אלה:

1. בדומה להשפעות של משברים ומלחמות במדינות שונות בעולם על היקפי האלימות במשפחה, היקפי האלימות במשפחה בישראל יגברו על רקע אירועי הטרור ומלחמת "חרבות ברזל".
2. למעגל החשיפה של המשיב לאירועי הטרור והמלחמה תהיה השפעה על היקפי האלימות במשפחתו – ככל שהחשיפה תגבר, כך תגבר גם האלימות במשפחה.
3. תחול ירידה בשיעורי הפנייה לעזרה מקצועית בקרב פוגעים ונפגעים מאלימות במשפחה בהשוואה לשנה קודמת.

שיטת המחקר

מדגם

המחקר התבסס על סקר בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה הכללית בישראל מבחינת גיל (בגירים בגילי 18 ויותר), מגדר, קבוצת אוכלוסייה ומצב משפחתי (לוח 1). בסקר השתתפו משיבים שלהם אוריינות קריאה וכתובה בעברית או בערבית, וכן משיבים שלהם אוריינות דיגיטלית ונגישות למחשב או לטלפון נייד לצורך מילוי שאלון מקוון.

לוח 1: התפלגות מאפייני הרקע באוכלוסיית היעד ובמדגם (באחוזים)

מאפייני רקע	אוכלוסיית היעד *N=6,500,000	המדגם n=1,529
מגדר		
גברים	48.8	49.5
נשים	51.2	50.5
קבוצת גיל		
צעירים (18–30)	27.3	31.5
מבוגרים (31–64)	53.7	60.5
זקנים (65 ויותר)	19.0	8.0
קבוצת אוכלוסייה		
יהודים ואחרים	79.9	80.1
ערבים	20.1	19.9
מצב משפחתי		
רווק	24.0	31.0
נשוי/חי בזוגיות/ידוע בציבור	62.6	61.5
פרוד או גרוש	9.1	6.6
אלמן	4.4	0.9

* מקור הנתונים : למ"ס, 2024א, 2024ב

מאפייני המשיבים שהשתתפו בסקר (n=1,513): כמחצית מן המשיבים הם גברים (49.5%) וכמחציתם נשים (50.5%). הגיל הממוצע הוא 40 שנים : 31.5% צעירים בגילי 18–30, 60.5% מבוגרים בגילי 31–64, ו-8.0% זקנים בני 65 ויותר. 80.1% מן המשיבים הם יהודים, והיתר ערבים. אשר לסטטוס המשפחתי, 31.0% מן המשיבים רווקים, 61.5% נשואים, חיים בזוגיות או ידועים בציבור, ו-7.5% פרודים, גרושים או אלמנים. אשר לרמת ההשכלה, 0.3% בעלי השכלה יסודית או פחות, 51.6% בעלי השכלה תיכונית (עם תעודת בגרות או בלעדיה) ו-48.1% בעלי תואר אקדמי ראשון או שני ויותר (לוח 2).

לוח 2: התפלגות המאפיינים הרקע של המשיבים (במספרים ובאחוזים)

מאפייני רקע	N	(%)
מגדר (n=1,529)		
גברים	757	49.5
נשים	772	50.5
קבוצת גיל (n=1,529)		
צעירים (18–30)	482	31.5
מבוגרים (31–64)	925	60.5
זקנים (65 ויותר)	122	8.0
קבוצת אוכלוסייה (n=1,529)		
יהודים ואחרים	1,226	80.1
ערבים	303	19.9
השכלה (n=1,519)		
יסודית או פחות	7	0.5
תיכונית, ללא תעודת בגרות	133	8.7
תיכונית, עם תעודת בגרות	358	23.6
על-תיכונית, ללא תואר אקדמי	291	19.2
תואר ראשון	484	31.8
תואר שני ויותר	246	16.2
ארץ לידה (n=1,521)		
ישראל	1,349	88.7
אחר	172	11.3
מצב משפחתי (n=1,527)		
רווק	474	31.0
נשוי/חי בזוגיות/ידוע בציבור	939	61.5
פרוד או גרוש	100	6.6
אלמן	14	0.9
משיבים שלהם ילדים עד גיל 18 (n=1,529)	480	31.3
משיבים שמגדירים עצמם להטב"ק (n=1,431)	79	5.5

* רמת הדתיות מתייחסת לכלל קבוצות האוכלוסייה בישראל

כלים

שאלון לדיווח עצמי שפותח במיוחד עבור המחקר, ואלה רכיביו:

מאפיינים דמוגרפיים של המשיבים: פרק זה נועד לבחון את השפעתם של מאפייני המשיב ומשפחתו על היקפי האלימות במשפחה: מגדר, גיל, קבוצת אוכלוסייה, רמת דתיות, מחוז מגורים, רמת השכלה, מצב כלכלי, סטטוס משפחתי, עלייה לישראל, השתייכות לקהילה הלהטב"קית. שאלות אלו נלקחו ברובן משאלוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למשל למ"ס, 2020).

היבטים הקשורים להיפגעות במלחמת "חרבות ברזל": היפגעות ישירה של המשיב, של קרוביו או של חבריו מאירועי הטרור או המלחמה, שירות במילואים של המשיב או של בן/בת הזוג, הסדר מגורים נוכחי, מגורים עם קהילת המקור.

גורמים מגבירי סיכון לאלימות במשפחה: מצב בריאות, התמכרויות, מצב כלכלי ותעסוקתי, צפיפות מגורים.

ביטויי אלימות במשפחה: על פי החלוקה המקובלת בעולם (Istanbul Convention, OECD, 2010, 2011), המשתנה "אלימות במשפחה" הורכב מארבעה סוגי אלימות: אלימות נפשית-רגשית, אלימות פיזית, אלימות מינית, אלימות כלכלית. עבור כל סוג אלימות גובשו מדדים המדגימים ביטויי התנהגות אופייניים. המשיבים נשאלו שאלות על אודות תדירות ההופעה של כל ביטוי התנהגותי במשפחתם בחודשים שקדמו למועד מילוי השאלון (סולם ליקרט), בלי שהם הוגדרו "אלימות".

1. **ביטויים של אלימות נפשית-רגשית,** למשל: קללות, השפלה, איומים, האשמות, הפחדה, הגבלת זמן הפנאי או מניעת מפגש עם בני משפחה או חברים.
2. **ביטויים של אלימות כלכלית,** למשל: שליטה על כסף, חוסר נכונות לחלוק כסף, הערמת קשיים על יציאה לעבודה או ללימודים.
3. **ביטויים של אלימות פיזית,** למשל: מכות, דחיפות, סטירות, גרימת כאב באמצעות חפצים.
4. **ביטויים של אלימות מינית,** למשל: קיום יחסי מין שלא ברצון או שלא בהסכמת שני הצדדים, הטרדה או השפלה בעלת אופי מיני.

בטרם הפצת שאלון הסקר נערך מבחן מקדמי (pre-test) בקרב ארבעה משיבים. שאלות שלא הובנו ודרשו ביאור נוסף תוקנו באמצעות מתן דוגמאות או הוספת אפשרויות תשובה, או הוסרו מן השאלונים כליל. השאלון תורגם לשפה הערבית כדי להנגיש את המענה לסקרים עבור האוכלוסייה הערבית.

על בסיס ניתוחי אלפא קורנבך, עבור כל אחד מסוגי האלימות חושבו מדדים מסכמים המאפשרים להתייחס לכל תחום תוכן בתור גורם יחיד ובכך לפשט את הניתוח. אלימות נפשית-רגשית נמדדה

באמצעות שבעה פריטים, ולהם חושב מדד מסכם באמצעות ממוצע הציונים של שאלות אלו (Cronbach's Alpha=0.84). ממוצע המדד היה 1.25 ($SD=0.47$, range:1–5); אלימות כלכלית נמדדה באמצעות שלושה פריטים, ולהם חושב מדד מסכם באמצעות ממוצע הציונים של שאלות אלו (Cronbach's Alpha=0.77). ממוצע המדד היה 1.24 ($SD=0.55$, range:1–5); אלימות פיזית נמדדה באמצעות פריט בודד. ממוצע המדד היה 1.25 ($SD=0.47$, range:1–5); אלימות מינית נמדדה באמצעות שלושה פריטים, ולהם חושב מדד מסכם באמצעות ממוצע הציונים של שאלות אלו (Cronbach's Alpha=0.91). ממוצע המדד היה 1.04 ($SD=0.28$, range:1–5).

הליך – שיטת איסוף הנתונים

המחקר נערך בשיטה כמותית באמצעות סקר אוכלוסייה מקוון לדיווח עצמי. שיטת איסוף נתונים זו נבחרה בשל שני יתרונות מרכזיים שבזכותם היא רווחת ונפוצה במחקר חברתי. היתרון האחד הוא שלעומת שיטות איסוף נתונים אחרות, דיווח עצמי מאפשר להגיע למידע רב יותר ואיכותי על התופעה הנחקרת, משום החסמים בדיווח לרשויות ומשום שהנשאלים הם "המומחים" הטובים ביותר לחייהם ויש להם המידע המקיף ביותר (Paulhus & Vazire, 2007). היתרון האחר הוא העובדה שדיווח עצמי, בשילוב אסטרטגיות ייעודיות להתמודדות עם חסמים בדיווח, הוא אמצעי מתאים לבחינת נושאים רגישים ואירועים פרטיים המתרחשים בתוך המשפחה, כגון אלימות (Follingstad & Rogers, 2013).

השאלונים תורגמו מעברית לערבית על ידי מתרגם מקצועי. את השאלונים בעברית ובערבית מחשבה והפיצה חברת הסקרים I-panel, שלה מומחיות בתחום. השאלונים נשלחו למדגם שהרכיבה החברה במיוחד עבור מחקר זה. מילוי השאלונים היה אנונימי, ולא היתה כל אפשרות לזהות את המשיבים. איסוף נתוני הסקר במהלך מלחמת "חברות ברזל" התבצע בין 28 בינואר 2024 לבין 26 בפברואר 2024, כארבעה חודשים מפרוץ המלחמה (לשאלון המלא ראו נספח).

שיטת ניתוח הנתונים

במחקר בוצעו ניתוחים כמותיים-סטטיסטיים בתוכנת SPSS-28. הבדלים בין הקבוצות נבחנו באמצעות מבחן t ומבחן ANOVA תוך שימוש בניתוחי המשך (Post Hoc Tests) מסוג Scheffe, זאת כדי לבחון כיוונים אפשריים של השפעת המאפיינים על התוצאות שנמדדו. כן נבחנו הסיבות לפנייה ולהיעדר פנייה לגורמים מקצועיים בבקשת עזרה. בשל מדגמים קטנים יחסית של אוכלוסיות מובחנות במעגלי החשיפה לאירועי הטרור והמלחמה, המדגמים נופחו באמצעות דגימות מרובות (bootstrapping) במסגרת ניתוחי שונות.

היבטים אתיים במחקר

המחקר קיבל את אישורה של ועדת האתיקה במכון מאיר-סג'ווינט-ברוקדייל. המחקר נערך תוך שמירה על כללי האתיקה, התייחסות לזכויות המשיבים ולרווחתם באמצעות הקפדה על העקרונות האלה: "הסכמה מדעת" להשתתפות במחקר, מתן הסבר על המחקר, הבטחת אנונימיות וסודיות, היעדר כפייה, אי גרימת נזק פסיכולוגי למשתתפים, ומתן מידע על אודות מענים לקבלת עזרה (Peled & Leichtentritt, 2002).

ממצאים

בפרק זה יוצגו ממצאי הסקר לבחינת היקף תופעת האלימות במשפחה בתקופת מלחמת "חרבות ברזל". תחילה יוצג היקף האלימות במשפחה בכלל האוכלוסייה במבט-על, בחלוקה לארבעת סוגי האלימות: אלימות רגשית-נפשית, אלימות כלכלית, אלימות פיזית ואלימות מינית. בהמשך ייבחנו הבדלים בין סוגי האלימות לפי מאפייני המשיבים וגורמים מגבירי סיכון, ולבסוף יוצגו שיעורי הפנייה לסיוע בטיפול בבעיית האלימות במשפחה בחלוקה לנפגעים ממנה, לעדים לה ולפוגעים, ובהתייחס לסיבות להימנעות מפנייה לעזרה.

היקף הדיווח על אלימות במשפחה

43.6% מן המשיבים דיווחו על הישנות של ביטוי אחד לפחות של אלימות רגשית-נפשית במשפחתם בתדירות כלשהי (לעיתים רחוקות, לפעמים, לעיתים קרובות או תמיד); 25.0% מן המשיבים דיווחו על הישנות של ביטוי אחד לפחות של אלימות כלכלית במשפחתם בתדירות כלשהי; 6.6% מן המשיבים דיווחו על הישנות של ביטוי אחד לפחות של אלימות פיזית במשפחתם בתדירות כלשהי; ו-3.4% מן המשיבים דיווחו על הישנות של ביטוי אחד לפחות של אלימות מינית במשפחתם בתדירות כלשהי.

51.9% מן המשיבים דיווחו כי במשפחתם אין דינמיקה של יחסים אלימים כלל; 26.1% מן המשיבים דיווחו כי במשפחתם יש סוג אחד של אלימות; 16.9% מן המשיבים דיווחו כי במשפחתם יש שילוב של שני סוגים של אלימות; ו-5.1% מן המשיבים דיווחו כי במשפחתם יש שילוב של שלושה או ארבעה סוגי אלימות.

היקף הדיווח על אלימות במשפחה. בחלוקה לפי סוגי האלימות

תרשים 1 מציג את תדירות ההישנות של ביטויי אלימות רגשית-נפשית, אלימות כלכלית, אלימות פיזית ואלימות מינית בשלושת החודשים שקדמו למילוי הסקר (כלל לא, לעיתים רחוקות, לפעמים, לעיתים קרובות, תמיד).

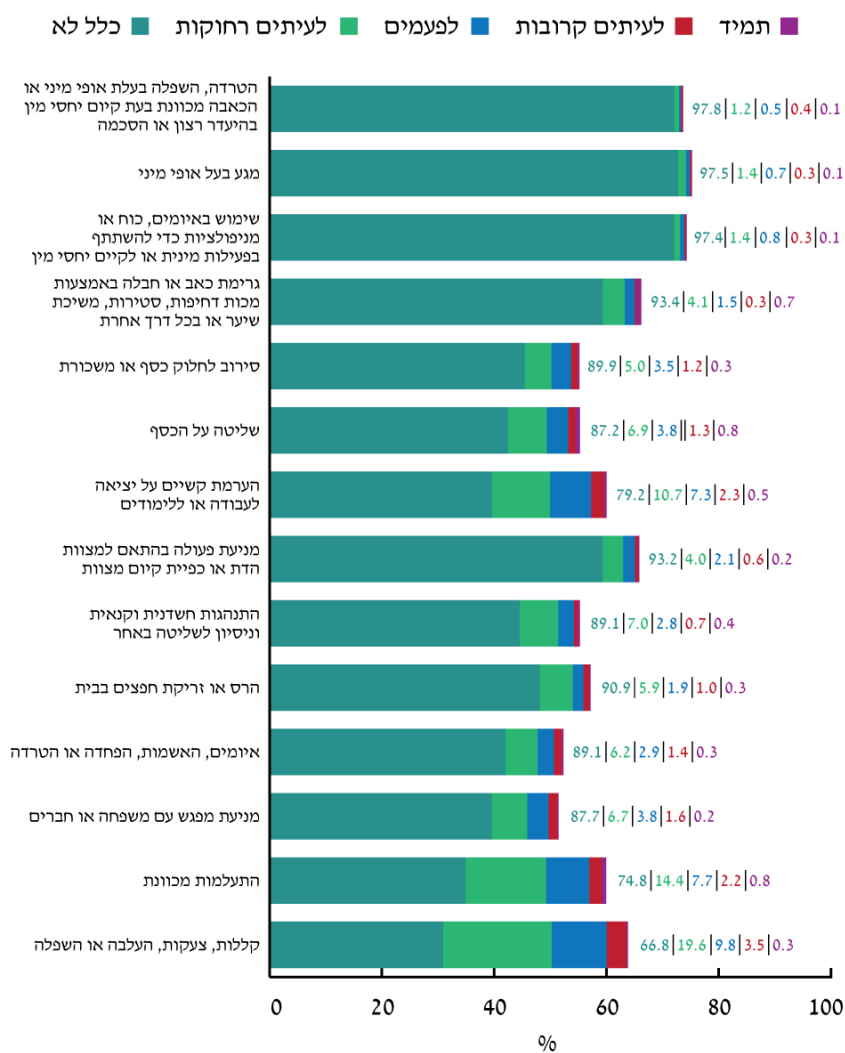
אלימות רגשית-נפשית. הביטויים שדווחו בשיעורים הגבוהים ביותר הם קללות, צעקות, העלבה או השפלה (33.2%), התעלמות מכוונת (25.1%), ומניעת מפגש עם בני משפחה או חברים או הגבלת זמן הפנאי או הפעילות מחוץ לבית (12.3%). מהם 15.7% דיווחו כי אחר במשפחה פגע בהם רגשית-נפשית, 9.4% דיווחו כי הם פגעו באחרים במשפחתם, ו-17.3% דיווחו שהיו עדים לפגיעה מסוג זה כלפי אחר במשפחתם.

אלימות כלכלית. 20.8% מן המשיבים דיווחו על הערמת קשיים על יציאה לעבודה או ללימודים בתדירות כלשהי; 12.8% מן המשיבים דיווחו על שליטה על הכסף על ידי אחד מבני המשפחה; ו-10.0% מן המשיבים דיווחו על סירוב לחלוק כסף או משכורת. מבין כל המשיבים שדיווחו על אלימות כלכלית מסוג כלשהו, 9.3% דיווחו כי אחר במשפחתם פגע בהם כלכלית, 4.5% דיווחו כי הם פגעו באחר במשפחתם, ו-7.6% דיווחו שהיו עדים לפגיעה מסוג זה כלפי אחר במשפחתם.

אלימות פיזית. 6.6% מן המשיבים דיווחו על גרימת כאב או חבלה באמצעות מכות, דחיפות, סטירות, משיכת שיער או בכל דרך אחרת. מהם 1.5% דיווחו כי אחר במשפחה פגע בהם פיזית, 1.6% דיווחו כי הם פגעו באחר במשפחתם, ו-1.6% דיווחו שהיו עדים לפגיעה מסוג זה כלפי אחר במשפחתם. היתר לא השיבו על שאלה זו.

אלימות מינית. 2.6% מן המשיבים דיווחו על שימוש באימים, כוח או מניפולציות כדי להשתתף בפעילות מינית או לקיים יחסי מין; 2.5% מן המשיבים דיווחו על מגע בל אופי מיני או קיום יחסי מין שלא ברצון או בהסכמת שני הצדדים, ו-2.2% מן המשיבים דיווחו על הטרדה, השפלה בעלת אופי מיני או הכאבה מכוונת בעת קיום יחסי מין בהיעדר רצון או הסכמה. מהם 0.9% דיווחו כי אחר במשפחתם פגע בהם מינית, 0.7% דיווחו כי הם פגעו באחר במשפחתם, ו-1.0% דיווחו שהיו עדים לפגיעה מסוג זה כלפי אחר במשפחתם.

תרשים 1: תדירות הביטויים של אלימות במשפחה (באחוזים)

גורמים מגבירי סיכון לאלימות במשפחה הקשורים למלחמה

להלן יוצגו מאפייני מלחמה אשר יכולים להשפיע על אלימות במשפחה על סוגיה השונים: היפגעות של המשיב או של בני משפחה מן המלחמה.

לוח 3 מציג את התפלגות מאפייני המשיבים הקשורים למלחמה. 27.7% מן המשיבים הושפעו במישרין מאירועי הטרור או המלחמה: 14.8% מגויסים למילואים או שב/ת הזוג מגויס/ת, 1.9% נחשפו במישרין לאירועי שבעה באוקטובר, 1.5% פונו מבתיים, ל-1.0% נהרס הבית או הכרוש ו-0.7% נפגעו פיזית. היתר לא פירטו את סוג ההשפעה.

63.9% מן המשיבים חוו פגיעה של בן משפחה מדרגה ראשונה, של קרוב משפחה או של חבר: בקרב 33.4% רצח, בקרב 30.1% חשיפה ישירה לאירועי שבעה באוקטובר, בקרב 14.4% פגיעה פיזית, בקרב 11.7% הרס של בית או רכוש, ובקרב 10.4% חטיפה במעגל הקרוב.

פגיעות אחרות שהמשיבים התייחסו אליהן כללו גיוס למילואים של קרובי משפחה אחרים (בעיקר של בנים ואחים), מוות (רצח או נפילה בקרב) או חטיפה של חבר או קרוב משפחה מדרגה שנייה.

לוח 3: מאפייני המשיבים הקשורים למלחמה (במספרים ובאחוזים)

מאפיינים	N	(%)
השפעה ישירה של אירועי הטרור או המלחמה על המשיב (n=1,529)		
לא הושפעו ישירות	1,106	72.3
מגויסים למילואים	123	8.0
בני הזוג מגויסים למילואים	104	6.8
נחשפו ישירות לאירועי שבעה באוקטובר	29	1.9
פוננו מן הבית	23	1.5
הרס של בית או רכוש	16	1.0
נפגעו פיזית	10	0.7
אחר	140	9.1
השפעה ישירה של אירועי הטרור או המלחמה על משפחת המשיב (n=665)		
רצח	222	33.4
נחשפו ישירות לאירועי שבעה באוקטובר	200	30.1
נפגעו פיזית	96	14.4
הרס של בית או רכוש	78	11.7
נחטפו	69	10.4

השפעת מעגל החשיפה למלחמה על היקף האלימות במשפחה

כדי לבחון אם יש הבדלים בהיקפי האלימות במשפחה בין קבוצות משיבים מצויים במעגלי החשיפה השונים (משיבים שלא הושפעו במישורין מאירועי הטרור, משיבים המגויסים לשירות מילואים או שבני/בנות הזוג מגויסים, משיבים אשר נחשפו במישורין לאירועי הטרור או שנפגעו פיזית או שרכושם נהרס, ומשיבים אשר פונו מבתיים), נערך מבחן אנובה (ANOVA).

מן הניתוחים עלה כי למידת הקרבה של המשיב לאירועי הטרור או למלחמת "חרבות ברזל" יש השפעה על מרבית סוגי האלימות במשפחה. נמצאו הבדלים מובהקים בהיקפי האלימות הרגשית-נפשית במשפחה ($F(3,1316)=3.794, p<.01$): משיבים שפנו מביתם ($M=1.52, SD=.61$) דיווחו על אלימות רגשית-נפשית יותר ממשיבים שלא נחשפו במישורין לאירועי הטרור או המלחמה ($M=1.23, SD=.44$), ויותר ממשיבים המגויסים למילואים או שבני הזוג מגויסים ($M=1.21, SD=.49$). בדומה לכך נמצאו הבדלים מובהקים בהיקפי האלימות הכלכלית במשפחה ($F(3,1348)=4.510, p<.01$): משיבים שפנו מביתם ($M=1.55, SD=.72$) דיווחו על אלימות כלכלית יותר ממשיבים המגויסים למילואים או שבני הזוג מגויסים ($M=1.15, SD=.38$). ולבסוף, נמצאו הבדלים מובהקים בהיקפי האלימות המינית במשפחה ($F(3,1313)=2.806, p<.05$): משיבים שפנו מביתם ($M=1.18, SD=.64$) דיווחו על אלימות מינית יותר ממשיבים המגויסים למילואים או שבני הזוג מגויסים ($M=1.01, SD=.13$) (לוח 4).

לוח 4: מבחן שונות (Anova) של סוגי אלימות במשפחה.
לפי מעגל החשיפה של המשיב לאירועי הטרור או המלחמה

		פנו מבתיים		נחשפו במישורין/ נפגעו פיזית/ רכושם נהרס		מגויסים למילואים/ בני הזוג מגויסים		לא הושפעו במישורין		סוגי אלימות במשפחה
		<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	
η^2	<i>F</i>									אלימות רגשית-נפשית
.009	**3.79	.61	1.52	.52	1.31	.47	1.21	.44	1.23	אלימות כלכלית
.010	**4.51	.72	1.55	.55	1.29	.38	1.15	.55	1.24	אלימות פיזית
.005	2.14	.63	1.27	.16	1.03	.35	1.05	.48	1.11	אלימות מינית
.006	*2.81	.64	1.18	.28	1.05	.13	1.01	.26	1.03	

$p<.01$ ** $p<.05$ *

בהמשך לכך, 71.4% מן המפונים דיווחו על אלימות רגשית-נפשית במשפחתם בתדירות כלשהי בשלושת החודשים האחרונים (לעיתים רחוקות, לפעמים, לעיתים קרובות או תמיד), לעומת

41.7% מן המשיבים שלא נחשפו במישרין לאירועי הטרור או המלחמה אשר דיווחו כך, ו-38.9% מן המשיבים המגויסים למילואים או שבני הזוג מגויסים אשר דיווחו כך. 52.4% מן המפונים דיווחו על אלימות כלכלית במשפחתם בתדירות כלשהי בשלושת החודשים האחרונים (לעיתים רחוקות, לפעמים, לעיתים קרובות או תמיד) לעומת 22.3% מן המשיבים שלא נחשפו במישרין לאירועי הטרור או המלחמה אשר דיווחו כך, ו-17.6% מן המשיבים המגויסים למילואים או שבני הזוג מגויסים אשר דיווחו כך. 19.0% מן המפונים דיווחו על אלימות פיזית במשפחתם בתדירות כלשהי בשלושת החודשים האחרונים, לעומת 4.6% מן המשיבים שלא נחשפו במישרין לאירועי הטרור או המלחמה אשר דיווחו כך, ו-2.1% מן המשיבים המגויסים למילואים או שבני הזוג מגויסים אשר דיווחו כך. ולבסוף, 19.0% מן המפונים דיווחו על אלימות מינית במשפחתם בתדירות כלשהי בשלושת החודשים האחרונים, לעומת 2.5% מן המשיבים שלא נחשפו במישרין לאירועי הטרור או המלחמה אשר דיווחו כך, ו-2.1% מן המשיבים המגויסים למילואים או שבני הזוג מגויסים אשר דיווחו כך.

לחשיפה של משפחת המשיב לאירועי הטרור או המלחמה (למשל הרס הבית או הרכוש, היפגעות פיזית, רצח או חטיפה) יש השפעה על היקפי האלימות הרגשית-נפשית במשפחה ($t=-2.791, p<.01$). כך, משיבים שמשפחותיהם הושפעו במישרין מאירועי הטרור או מן המלחמה דיווחו על אלימות רגשית-נפשית במשפחתם ($M=1.3, SD=.52$) יותר ממשיבים שמשפחותיהם לא הושפעו מאירועי הטרור או המלחמה ($M=1.2, SD=.44$). לחשיפה של משפחת המשיב לאירועי הטרור או המלחמה לא היתה השפעה על סוגי האלימות האחרים (אלימות כלכלית, אלימות פיזית, אלימות מינית).

פנייה לעזרה

בסעיף זה יוצגו הממצאים על היקפי הפנייה לסיוע של המשיבים (הנוהגים באלימות כלפי משפחתם, הקורבנות לאלימות במשפחתם, והעדים לה), על הגורמים שפנו אליהם ועל הסיבות להיעדר פנייה לסיוע.

משיבים הנוהגים באלימות כלפי בני משפחתם

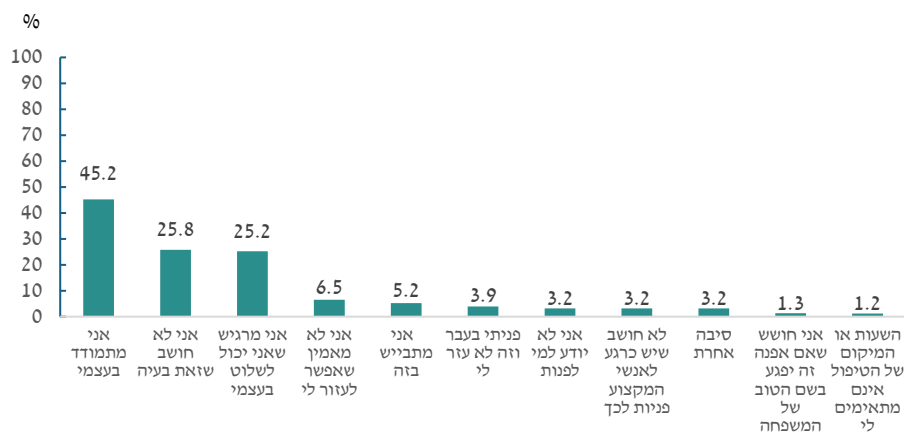
186 משיבים (גברים ונשים בגירים) דיווחו כי הם נוהגים באלימות כלפי בני משפחתם. מהם 83.3% דיווחו כי לא פנו כלל לגורמי סיוע (פורמליים או בלתי פורמליים). 9.7% דיווחו כי פנו לחברים או בני משפחה, 4.8% דיווחו כי פנו לגורמים פורמליים (למשל מרכז לטיפול באלימות במשפחה, עובדת סוציאלית, מוקד 118 או מוקד סיוע אחר), ו-3.6% לא היו מעוניינים להשיב לשאלה.

תרשים 2 מציג את הסיבות שמנו משיבים הנוהגים באלימות כלפי משפחתם לכך שלא פנו לגורמי סיוע. 45.2% דיווחו כי הם מתמודדים עם הבעיה בעצמם (או התמודדו עימה בעבר), 25.8% דיווחו שאינם חושבים שהאלימות במשפחתם היא בעיה, ו-25.2% דיווחו כי הם מרגישים שבסך הכול הם מסוגלים לשלוט בעצמם. סיבות נוספות צוינו בשיעורים נמוכים יותר.

מלחמה בבית: אלימות במשפחה במהלך מלחמת "חרבות ברזל" ונכונות לפנייה לעזרה | 17

3.2% מן המשיבים מנו סיבות אחרות לכך שלא פנו לסיוע: עצם המודעות לבעיה מסייעת לפתרון המצב, מקרה חד-פעמי אינו סיבה לפנות לסיוע, צעקות וקללות הן שגרה בכל הבתים ואינן סיבה לפנות לסיוע.

תרשים 2: סיבות לאי-פנייה של משיבים הנוהגים באלימות כלפי בני משפחתם לגורמי סיוע (n=155) (באחוזים)*

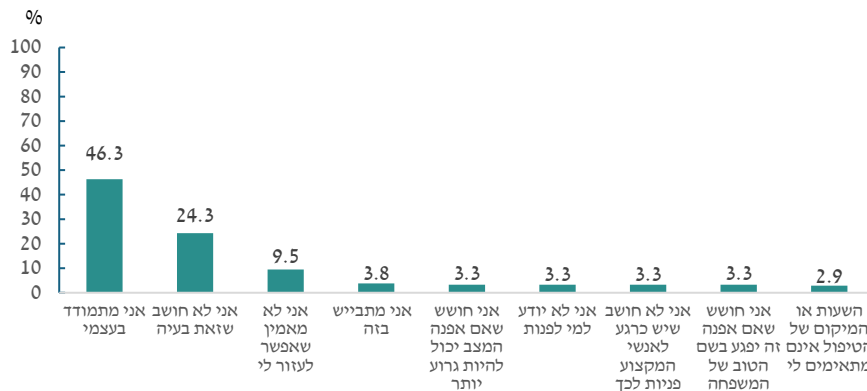

* שאלת ברירה – אפשר היה לבחור יותר מתשובה אחת.

משיבים שהם קורבנות לאלימות במשפחתם או עדים לה

499 משיבים (גברים ונשים בגירים) דיווחו כי הם קורבנות לאלימות במשפחתם או עדים לה, או גם קורבנות לאלימות במשפחתם וגם עדים לה. 69.3% מהם דיווחו כי לא פנו לגורמי סיוע. תרשים 3 מציג את הסיבות שמנו משיבים שהם קורבנות לאלימות במשפחתם או עדים לה לכך שלא פנו לגורמי סיוע. 46.3% דיווחו כי הם מתמודדים עם הבעיה בעצמם (או התמודדו עימה בעבר), 24.3% ציינו כי אינם חושבים שהאלימות במשפחתם היא בעיה, ו-9.5% השיבו שהם לא מאמינים שאפשר לעזור להם. סיבות נוספות צוינו בשיעורים נמוכים יותר.

תרשים 3: סיבות לאי-פנייה של משיבים שהם קורבנות לאלימות במשפחתם או עדים לה לגורמי סיוע ($n=210$) (באחוזים)

לסיכום, מן הממצאים עולה כי 43.6% מן המשיבים דיווחו על אלימות רגשית-נפשית, 25.0% דיווחו על אלימות כלכלית, 6.6% דיווחו על אלימות פיזית ו-3.4% דיווחו על אלימות מינית במשפחתם. כמחצית מן המשיבים דיווחו על נוכחות של סוג אלימות אחד לפחות במשפחתם, וחלקם אף על שילוב של כמה סוגים. משיבים מפונים דיווחו על אלימות במשפחה על סוגיה השונים – אלימות רגשית-נפשית, אלימות כלכלית, אלימות פיזית ואלימות מינית – יותר ממשיבים שלא הושפעו במישורין מאירועי הטרור או מן המלחמה ויותר ממשיבים מגויסים. אשר לפנייה לעזרה, נמצא כי מרבית המשיבים שנוהגים באלימות (83.3%) או שנפגעו ממנה (69.3%) לא פנו לגורמי סיוע. הסיבות העיקריות לכך היו תחושה שהם מסוגלים להתמודד עם הבעיה בעצמם, תפיסה שהאלימות במשפחתם אינה בעיה, או ששום עזרה לא תהיה אפקטיבית עבורם.

דיון

השפעת המלחמה על היקפי האלימות במשפחה

השערת המחקר הראשונה היתה שבעקבות המלחמה תחול עלייה ניכרת בהיקפי האלימות במשפחה על סוגיה השונים, על רקע טראומה המונית שחוותה כלל האוכלוסייה (Whaley et al., 2020) והצפה של פוסט-טראומות קודמות (להד ודורון, 2007; Dutton, 2013; Miller et al., 2017; Knobloch-Fedders et al., 1995). זאת נוכח שכיחותם של מקרי פוסט-טראומה בכלל החברה בישראל, מאובחנת ושאינה מאובחנת. כך למשל, מחקר אשר בחן

תסמיני פוסט-טראומה, דיכאון וחרדה בקרב ישראלים לפני פרוץ המלחמה ולאחריה הראה הכפלה של שיעורי התסמינים של פוסט-טראומה, מ-16.2% ל-29.8%. כמו כן, שיעור התסמינים של חרדה עלה מ-24.9% ל-42.7%, ושיעור התסמינים של דיכאון עלה מ-31.3% ל-44.8% (Levi-Belz et al., 2024). לעומת זאת, נתונים שנאספו מ-24 מדינות באירופה, העידו על שיעורי פוסט-טראומה בעקבות מלחמה הנעים בין 0.3% ל-9.2%, והממוצע הוא 3.2% (Dückers et al., 2016).

השערה זו נבחנה באמצעות השוואה לנתונים שנאספו במחקרם של איזיקוביץ ופישמן (2001). על אף שכיחותה של תופעת האלימות במשפחה והעיסוק בה בשיח הציבורי והמקצועי, לא נערכו מחקרים לבחינת היקפי התופעה בציבור הכללי בעיתות שגרה מאז אותו מחקר. מחקרם העלה כי 5.8% מן הנשים דיווחו על אירוע אחד לפחות של אלימות פיזית מצד בן זוגן במהלך השנה החולפת, זאת בדומה לשיעור המשיבים במחקר הנוכחי (6.6%). עוד עלה במחקרם כי 7.6% מן הנשים דיווחו על אלימות מינית מצד בן זוגן, שיעור נמוך מזה של המשיבים שדיווחו כך במחקר הנוכחי (3.4%). ולבסוף, 56% מן הנשים במחקרם של איזיקוביץ ופישמן דיווחו על עימותים אשר לוו בתוקפנות מילולית בשנה החולפת (כולל ביטויים של אלימות כלכלית) – שיעור נמוך מזה שדווח במחקר הנוכחי, שנערך במהלך מלחמת "חרבות ברזל" (68.6%) (איזיקוביץ ופישמן, 2001; Eisikovits et al., 2004).

עם זאת יש להתייחס להשוואה בין הממצאים בזהירות, שכן המחקר של איזיקוביץ ופישמן, שנעשה בעת שגרה, נערך לפני יותר מעשרים שנה. במהלך תקופה זו חלו שינויים במודעות הציבורית לתופעה, בדרכי האיתור והטיפול בה ובהגדרותיה (כלומר הכרה בסוגי אלימות אשר בעבר היו "שקופים" או שנתפסו כנורמטיביים – אלימות רגשית-נפשית ואלימות כלכלית, עדות לאלימות כלפי אחר במשפחה). זאת ועוד, המחקר של איזיקוביץ ופישמן בחן דיווחים של נשים בלבד (כמחצית מן האוכלוסייה הכללית) על היפגעותן מסוגי אלימות שונים, ואילו המחקר הנוכחי בחן מדגם מייצג של כלל האוכלוסייה – דיווחים של נשים וגברים, פוגעים, נפגעים וכן עדים לאלימות במשפחתם.

בצד זאת, את העובדה כי במחקר זה לא נצפו שיעורים גבוהים במיוחד של אלימות במשפחה בהשוואה לתקופת שגרה אפשר לייחס לכמה גורמים. ראשית, לאירועי הטרור והמלחמה היתה השפעה נרחבת על כלל האוכלוסייה, אך עצימותה היתה שונה במעגלי החשיפה השונים. שנית, בחודשי המלחמה הראשונים חוותה החברה הישראלית תחושת אחדות סביב אויב משותף, לכידות וערבות הדדית. זו התבטאה בסיסמאות שהפכו שגורות בתקשורת ובציבור הרחב (למשל, "ביחד ננצח", "לא מתרגלים עד שכולם חוזרים") ובהתגייסות כוללת למען צורכי המלחמה ולמתן מעטפת תמיכה לנפגעים (למשל תרומות מזון, צעצועים ובגדים למפונים, התנדבות בהכנת אוכל לחיילים וגיוס כסף למען ציוד לחימה). זאת בהלימה לספרות המחקר, המעידה על כך שתקופות משבר מתאפיינות בעלייה ברמת הלכידות החברתית ובהתנדבות האזרחית (Helsloot & Ruitenberg, 2004). כל אלו הובילו לתחושה שיש רשת ביטחון חברתית עבור כלל האזרחים

העשויים למצוא עצמם במצוקה, וייתכן שהיו גורם חוסן שהגן במידה מסוימת על האוכלוסייה מפני התעצמותם של מגבירי הסיכון והשפעתם. שלישית, הסקר במחקר הנוכחי נערך ארבעה חודשים לאחר פרוץ המלחמה. ייתכן כי בעת איסוף הנתונים (ינואר 2024) נמצאה החברה הישראלית בתחילתה של מגמת עלייה בכל הנוגע לאלימות במשפחה, ואפשר יהיה לראות את התגברותה במחקרים בעתיד (רזניקובסקי-קוראס ואח', 2024).

עובדה חברתית נוספת שיש לתת עליה את הדעת היא כי עם פרוץ המלחמה אזרחים רבים גויסו לשירות מילואים, ובעת איסוף הנתונים רבים מהם עדיין היו מגויסים. יש לשער כי כאשר הלוחמים ישובו מן המלחמה תחול עליהם בשיעורי האלימות במשפחה (גיל עד, 2023; Stark & Ager, 2011). המלחמה, בצד המשבר הכלכלי שבעקבותיה, עלולים ליצור "סיר לחץ" במשפחות רבות (גיל עד ואוחיון, 2023; תשבי, 2024). הלוחמים יידרשו להתמודד עם השפעות המלחמה בכל הזירות: השפעות רגשיות – תסמיני פוסט-טראומה וחרדה לנוכח המראות הקשים במלחמה; השפעות כלכליות בשל אי היציבות במשק; השפעות תעסוקתיות בשל היעדרותם הממושכת מן העבודה; השפעות משפחתיות – חלוקת תפקידים, מערכות היחסים והתמקמות מחודשת במשפחה, ועוד (Adler et al., 2011; Brenner et al., 2008; Sayer et al., 2009; Sherman et al., 2006; Taft et al., 2012; Taft et al., 2009; Vogt et al., 2005). כמו כן, עם התמשכות המלחמה חלה התרופפות בלכידות החברתית ובערבות ההדדית, בשל התרחקות מאירועי שבעה באוקטובר ושחיקה של החוסן בחברה הישראלית.

לבסוף, הסבר נוסף לשיעורי הדיווח הנמוכים על אלימות במשפחה בעת המלחמה הוא סוג המשבר: אלימות קשה בהיקף נרחב שמרבית תושבי המדינה נחשפו אליה, הן במישורין הן דרך דיווחי התקשורת והרשתות החברתיות. אין זה מן הנמנע כי חשיפה זו הובילה את המשיבים לחוש כי בהשוואה לכך, האלימות אשר הם חווים או מפעילים והשפעותיה הן שוליות. כלומר, החוויה הכללית של חיים בצל אלימות וזוועות מלחמה מפחיתה את החשיבות והעוצמה המיוחסת לאלימות שאנשים חווים בביתם. אפשר שהתנהגויות אלימות ידווחו במועד מאוחר יותר, בתום המלחמה ועם החזרה לשגרה (אייזנשטדט, 2024; הכנסת, 2024; פורום העמותות שמפעילות מקלטים, 2024).

השפעת גורמים מגבירי סיכון הקשורים למלחמה על אלימות במשפחה

השערת המחקר השנייה היתה כי למעגל החשיפה של המשיב לאירועי הטרור והמלחמה תהיה השפעה על היקפי האלימות במשפחתו, כך שככל שהחשיפה תגבר, כך תגבר גם האלימות במשפחה. ואכן, מן הממצאים עולה ההשפעה המצטברת הרחבה של אירועי הטרור והמלחמה, שהם חלק מהסיבות להגברת העוצמה ולהגדלת ההיקף של גורמים מגבירי סיכון לאלימות במשפחה: 26.7% מן המשיבים הושפעו במישורין מאירועי הטרור או המלחמה, ו-63.9% מן המשיבים חוו פגיעה בבן משפחה קרוב או בחבר. לכך היתה השפעה מסוימת על היקף של

האלימות במשפחה. משיבים מפונים דיווחו על אלימות במשפחה יותר ממשיבים שלא הושפעו במישרין מאירועי הטרור או מן המלחמה, ויותר ממשיבים מגויסים או שבני הזוג מגויסים. ההסבר לכך טמון בעובדה שבקרב מפונים יש ריכוז גבוה יותר של גורמים מגבירי סיכון מאשר בקרב משיבים ממעגלי חשיפה אחרים (למשל תחושת חוסר פרטיות, תחושת היעדר שליטה על החיים ודיכאון). תיקוף לכך אפשר למצוא במחקרים שבוצעו בישראל ובעולם (Myles et al., 2018; Solomon et al., 1993). נוסף על כך, משיבים שבני משפחותיהם הושפעו במישרין מאירועי הטרור או מן המלחמה דיווחו יותר מאחרים על אלימות רגשית-נפשית. ממצא זה תואם את העולה מן הספרות המצביעה על עלייה באלימות מילולית או רגשית בעקבות מלחמה (Cesur & Sabia, 2016), וכן על עלייה במקרי אלימות פיזית במשפחה בעקבות מלחמה (Horn et al., 2014; La Mattina, 2017).

היעדר פנייה לסיוע בקרב קורבנות. עדים לאלימות במשפחה ואנשים הנוהגים באלימות כלפי בני משפחתם

השערת המחקר השלישית גרסה כי תחול ירידה בשיעורי הפנייה לעזרה מקצועית בקרב פוגעים ונפגעים מאלימות במשפחה. מבין המשיבים אשר דיווחו כי הם קורבנות לאלימות במשפחתם או עדים לה, 69.3% דיווחו כי לא פנו לגורמי סיוע, ומבין המשיבים אשר דיווחו כי הם נוהגים באלימות כלפי משפחתם, 83.3% דיווחו כי לא פנו לגורמי סיוע. ספרות המחקר מצביעה על כך שפחות מ-40% מן הנשים הסובלות מאלימות פונות לעזרה מכל סוג שהוא: מרביתן פונות לעזרת בני משפחה או חברים, ומיעוטן פונות למוסדות פורמליים – משטרה, שירותי בריאות או שירותי רווחה (United Nations Economic and Social Affairs, 2015). ספרות המחקר אף עומדת על הקושי בגיוס גברים פוגעים לטיפול בשל חוסר הכרה שלהם בהתנהגותם כביטוי של אלימות, ומוטיבציה נמוכה לפנייה לעזרה. פעמים רבות המוטיבציה של גברים פוגעים לפנות לטיפול היא חיצונית, וההפניה לטיפול נעשית על ידי המשטרה או שירותי הרווחה (בן פורת ואח', 2018). פנייה עצמאית מצריכה מעורבות של הגבר האלים ובחירה פעילה, תוך הפנמה כי הוא מתנהג באלימות ונכונות לקבל אחריות אישית למצב. כך, רק כ-10% מן הגברים בישראל ובעולם פונים פנייה עצמאית לטיפול (Davis et al., 2019; Gottzén, 2019).

יש שתי סיבות עיקריות לכך שהן משיבים שהם קורבנות לאלימות במשפחתם או עדים לה הן משיבים הנוהגים באלימות כלפי בני משפחתם אינם פונים (או לא פנו בעבר) לקבלת סיוע לטיפול בבעיה: התפיסה כי הם מתמודדים עם המצב בעצמם והתפיסה כי האלימות במשפחתם איננה בעיה. אף שספרות המחקר בדבר אי דיווח של נשים נפגעות מאלימות במשפחה או מיעוט של פנייה לעזרה מקצועית מתייחסת להיעדר הכרה בהתנהגויות אלימות כבעיה שיש להתמודד עימה בסיוע גורמי מקצוע פורמליים, במחקר מטא-אנליזה אשר סקר 34 מחקרים איכותניים עלה כי זו אינה הסיבה העיקרית להיעדר פנייה. סיבות רווחות יותר הן בושה, פחד מן הפוגע או היעדר אמון באנשי המקצוע (Heron & Eisma, 2021). זאת ועוד, בצד חסמים אלו, הקיימים בשגרה בדיווח על אלימות במשפחה, בעת חשיפה למלחמה או לטראומה גובר החשש כי

קורבנות לאליומות במשפחה או עדים לה יימנעו מלשתף בקשייהם מתוך תחושה שהם חשובים פחות או דחופים פחות, ומתוך תפיסה של חוסר לגיטימציה להעמיס על מערכות הטיפול, שגם כך נתונות בעומס עקב טיפול באנשים שנפגעו ישירות ובמפונים (גיל עד, 2023).

לצד זאת, ובדומה לממצאים שעלו במחקר זה, מן הספרות עולה כי גברים פוגעים מתקשים פעמים רבות להכיר בבעיה ונמנעים מבקשת עזרה או מקבלתה (באום, 2006; בן פורת ואח', 2018; Tsui et al., 2010). מרבית הגברים הפוגעים אינם מונעים ממוטיבציה פנימית לטפל בהתנהגות האלימה שלהם, הם אינם תופסים את עצמם כ"אלימים", ולרוב מגיעים לטיפול בעקבות אילוץ חיצוני, קרי הגשת תלונה שבעקבותיה מגיעה מעורבות של גורמי אכיפה או משפט. לרוב, הפוגעים רואים באליומות תגובה לא רצונית להתנהגות של בת הזוג, ומאמינים שכדי שלא ינהגו באליומות על בת הזוג לשנות את התנהגותה. כלומר, לא הם שאחראים לאליומותם, אלא בת הזוג. הפוגעים אינם תופסים את הטיפול כהזדמנות לבצע שינויים שייטיבו איתם ועם בנות הזוג שלהם, אלא כעונש על התנהגותם האלימה (אפטר, 2021). כמו כן, טיפול נועד, לתפיסתם, לאנשים שאינם בריאים בנפשם, ולכן הוא אינו רלוונטי להם. זאת נוסף על חוסר האמון הכללי כלפי מערכות הרווחה ואנשי הטיפול (בן פורת ואח', 2018). תרבות, זהות ותפיסות מגדריות הן חסם נוסף; גברים נוטים להימנע מבקשת עזרה מקצועית בשל תפיסות וציפיות חברתיות הגורסות שיש להם יכולת לפתור את בעיותיהם בעצמם, ושפנייה לעזרה פוגעת בתפישתם את גבריותם או מעידה על חולשה (Tsui et al., 2010).

מגבלות המחקר

למחקר זה מגבלות אחדות שיש לתת עליהן את הדעת. ראשית, איסוף הנתונים התבסס על סקר פאנל מקוון ונערך בקרב מדגם מייצג בחברה הישראלית. המדגם אינו יכול לייצג את האוכלוסייה הכללית במלואה, משום ששאלונים מקוונים מכוונים מטבעם לקבוצות באוכלוסייה שיש להן מאפיינים מסוימים (Lefever et al., 2007; Granello & Wheaton, 2004), ובהם נגישות לאינטרנט ואוריינות דיגיטלית, פנאי להשיב לסקרים, ותגמול בתווי שי עבור המענה לסקרים. יש קבוצות מובחנות באוכלוסייה אשר נעדרות מן המרחב המקוון, ולכן לא היה להן ייצוג במחקר זה. כך למשל, רק כמחצית מן החרדים משתמשים באינטרנט (כהנר ומלאך, 2019). לכן, בשל שיטת המחקר שנבחרה, יש תת-ייצוג לזרמים אדוקים יותר בקרב החרדים שאינם משתמשים באינטרנט. בדומה לכך יש תת-ייצוג לאוכלוסייה הערבית הדתית האדוקה, הממעטת להשתמש באינטרנט.

שנית, הדגימה אינה כוללת את כל שכבות הגיל באוכלוסייה. המחקר נערך בקרב בגירים בני 18 ויותר, וזאת משום שהפנייה לילדים ולבני נוער מורכבת, ודורשת את הסכמת ההורים למענה לשאלוני סקר. קבוצת גיל נוספת שלה היה ייצוג חסר במחקר זה היא זקנים (בני 65 ויותר), ובשל גודלה של קבוצה זו לא התאפשרה גזירת מסקנות מובחנות עבורה. לכל אחת מקבוצות הגיל הללו צרכים ואתגרים ייחודיים בשעת משבר, מלחמה ופנדמיה. במחקר בעתיד חשוב מאוד למפות את מאפייניהן ולהתעמק בכל אחת מהן כדי לתכנן ולהתוות מדיניות מותאמת ומקיפה לטיפול.

שלישית, חשוב להכיר במגבלות של איסוף נתונים בשיטת הדיווח העצמי. יש חשש מפני הטיית רצייה חברתית (social desirability bias), הכחשה, בושה או חששות, כך שהתשובות עלולות להיות מוטות לפי אמות המידה המוסריות המקובלות בחברה ולא לייצג את המציאות (Follingstad & Rogers, 2013; Paulhus & Vazire, 2007; Razavi, 2001). מכרעת להתייחסות לסוגיות אתיות, ובהן שמירה על אנונימיות ופרטיות המשיב והסכמה להשתתף במחקר (Follingstad & Rogers, 2013; Paulhus & Vazire, 2007). בסעיף "היבטים אתיים במחקר" לעיל פורטו העקרונות האתיים והאופן שבו הם נשמרו במחקר זה.

מסקנות והשלכות לפרקטיקה ולמדיניות

ממצאי המחקר מדגישים את החשיבות הרבה שיש לבחינת מאפייניהם הייחודיים של משברים ומצבי חירום בסדר גודל קהילתי, לאומי וגלובלי, והצבתם מול מגבירי הסיכון לאלימות במשפחה, כמו חשיפה לאירועי טרור ומלחמה, מצב הבריאות הכללי ושינויים שחלים בו, שימוש בחומרים ממכרים, ומאפיינים נוספים שלא נכללו במחקר זה (למשל גורמים אישיותיים, יחסים במשפחה וגורמים חברתיים ומערכתיים). על רקע זה עולה החשיבות שאנשי מקצוע ישמרו על ערנות וייערכו לאיתור פוגעים ונפגעים מאלימות במשפחה, לצורך טיפול ומתן מענה ייחודי ומותאם בשעות משבר, על אתגריהן ומאפייניהן המובחנים.

זאת ועוד, נוכח שיעורם הנמוך של נפגעים, פוגעים ועדים לאלימות במשפחה אשר פונים לסיוע, ועל רקע ההכרה בכך שמצבי משבר (למשל מגפות, מלחמות, אסונות טבע) מעצימים את גורמי הסיכון לאלימות במשפחה, וכי במקרה של מלחמה השפעותיה עשויות להתגלות במשך הזמן, מומלץ לערוך סקר המשך לבחינת היקף תופעת האלימות במשפחה בקרב האוכלוסייה הכללית בישראל בתום המלחמה. זאת לאחר חזרת חיילי המילואים לבתיהם, חזרת המפונים לבתיהם ולקהילותיהם בצפון ובדרום, חזרתם לשוק התעסוקה וההכרה באובדנים השונים (האישיים, הקהילתיים והלאומיים), ולאחר הסתגלותם הראשונית של המפונים אשר בחרו שלא לשוב לבתיהם ולקהילותיהם ויידרשו לבנות את חייהם מחדש.

מקורות

איזיקוביץ, צ' ופישמן, ג' (2001). **סקר היקף ומאפיינים לתופעת האלימות כלפי נשים וילדים ונוער בסיכון**. אוניברסיטת חיפה, מרכז מינרזה לחקר הנוער.

אייזנשטדט, מ' (2024). מבט לעתיד בראייה מגדרית. בתוך מ' אלמוג-בר, מ' אייזנשטדט וג' גל (עורכים), **רווחה בעקבות המלחמה** (עמ' 18–25). האוניברסיטה העברית בירושלים.

אפרת, י' (2021). **גברים מדברים אלימות: עזרה נפשית לגברים הנוהגים באלימות בזוגיות**. רסלינג.

- ארזי, ט' וסבג, י' (2020). **הגברת מצבי הסיכון של ילדים ובני נוער נוכח משבר הקורונה**. מ-171-20. מכון מאיר-ס-גיונט-ברוקדייל.
- באום, נ' (2006). **המגדר הנאלם: התייחסות העבודה הסוציאלית אל הגבר כלקוח. חברה ורווחה, כו(2), 219–238.**
- בניטה, ר' (2017). **יישום המלצות הוועדה הבין-משרדית למניעה וטיפול בתופעת האלימות במשפחה**. הכנסת, מרכז המחקר והמידע.
- בן פורת, ע', דקל, ר' וגילבר, א' (2018). **חוויתם של גברים אלימים המקבלים סיוע במרכזים לטיפול ומניעת אלימות במשפחה בישראל: מה עוזר בעזרה? אוניברסיטת בר-אילן.**
- גיל עד, ה' (2023, 20 בנובמבר). **בצל המלחמה: חשש מזינוק בפניות על אלימות נגד נשים**. Ynet.
- גיל עד, ה' ואוחיון, מ' (2023, 12 בנובמבר). **זה לא הזמן: המלחמה מחריפה את סכנת האלימות במשפחה, אבל התלונות לא מגיעות**. Ynet.
- כהנר, ל' ומלאך, ג' (2019). **שנתון החברה החרדית בישראל 2019**. המכון הישראלי לדמוקרטיה.
- הכנסת (2024, 10 ביוני). **עלייה חדה בדיווחים על מקרי אלימות במשפחה בתקופת המלחמה**. הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי.
- להד, מ' ודורון, מ' (2007). **פרוטוקול לטיפול בהפרעת דחק פוסט-טראומטית**.
- ליבוביץ, נ' ושפיצר, נ' (2024). **אלימות בזוגיות: ממצאי מחקר**. ERI – Effective Research for Social Impact.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס). (2020). **סקר ביטחון אישי 2019**.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס). (2024א). **שנתון סטטיסטי לישראל**.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס). (2024ב). **הסקר החברתי**.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס) והמשרד לביטחון לאומי (2025). **סקר ביטחון אישי 2023**.
- משטרת ישראל. (2018). **השנתון הסטטיסטי 2017**. משטרת ישראל, אגף התכנון והארגון, מחלקת אסטרטגיה, מדור מדידה ומידע.
- נציבות שירות המדינה ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים. (2020). **אוגדן למניעת אלימות במשפחה ואלימות בין-זוגית: סוגיות של אלימות במשפחה ואלימות בין זוגית לעובדים/ות ולממונים/ות בשירות הציבורי**.
- פורום העמותות שמפעילות מקלטים (2024, 9 ביוני). **נייר עמדה לקראת דיון בוועדה לקידום מעמד האישה בנושא עלייה חדה בדיווחים על מקרי אלימות במשפחה בתקופת המלחמה**.
- רובין-קופר, י' (2019). **רצח נשים ואלימות מגדרית במשפחה: סקירת ידע על הטיפול המערכתי בישראל**. שיתופים – אסטרטגיות להשפעה חברתית.

רוזמן, נ' ואריאל, ב' (2018). היקף תופעת הקורבנות של אלימות פיזית בין בני זוג: סקירה שיטתית וניתוח על. **מגמות: רבעון למדעי ההתנהגות**, 52(2), 44–7.

רוזניקובסקי-קוראס, א', שפירא, ה', אלפסי, ב' וארזי, א' (2024). **אלימות במשפחה בזמן מלחמה: סקר "בזק" מקוון לבחינת היקפי אלימות במשפחה בחברה הישראלית בעת מלחמת "חרבות ברזל"**. מכון מאירס-גוינט-ברוקדייל.

תשבי, א' (2024). "היום שאחרי המלחמה": בריאות הנפש ורווחה נפשית בישראל. בתוך מ' אלמוגבר, מ' אייזנשטדט וג' גל (עורכים), **רווחה בעקבות המלחמה** (עמ' 34–41). האוניברסיטה העברית בירושלים.

Adler, D. A., Possemato, K., Mavandadi, S., Lerner, D., Chang, H., Klaus, J., Tewm D.J., Barret, D., Ingram, E. & Oslin, D. W. (2011). Psychiatric status and work performance of veterans of operations enduring freedom and Iraqi freedom. *Psychiatric Services*, 62(1), 39–46. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.62.1.39>

Bessel, A., & van der Kolk, M. D. (1987). The psychological consequences of overwhelming life experiences. In A. Bessel & M. D. van der Kolk (Eds.), *Psychological trauma* (pp. 1–30). American Psychiatric Press.

Bijlsma, A. M., van der Put, C. E., Vial, A., van Horn, J., Overbeek, G., & Assink, M. (2022). Gender differences between domestic violent men and women: Criminogenic risk factors and their association with treatment dropout. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(23–24), NP21875–NP21901. <https://doi.org/10.1177/08862605211063015>

Brenner, L., Gutierrez, P., Cornette, M., Betthausen, L., Bahraini, N., & Staves, P. (2008). A qualitative study of potential suicide risk factors in returning combat veterans. *Journal of Mental Health Counseling*, 30(3), 211–225. <https://doi.org/10.17744/mehc.30.3.n6418tm72231j606>

Brooks-Gunn, J., Schneider, W., & Waldfogel, J. (2013). The Great Recession and the risk for child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 37(10), 721–729. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.08.004>

Cesur, R., & Sabia, J. J. (2016). When war comes home: The effect of combat service on domestic violence. *The Review of Economics and Statistics*, 98(2), 209–225. https://doi.org/10.1162/REST_a_00541

Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (2011). Council of Europe Treaty Series No. 210. <https://rm.coe.int/168008482e>

- Davis, M., Fernandez, B., Jouhnson-Ried, M., & Kyriakakis, S. (2019). Pathways to seeking help from a partner abuse intervention program: A qualitative study of voluntary and non-court-mandated Latino men's experiences. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(21–22), 10454–10478.
<https://doi.org/10.1177/0886260519884680>
- Dückers, M. L., Alisic, E., & Brewin, C. R. (2016). A vulnerability paradox in the cross-national prevalence of post-traumatic stress disorder. *The British Journal of Psychiatry*, 209(4), 300–305.
<https://doi.org/10.1192/bjp.bp.115.176628>
- Dutton, D. G. (1998). *The abusive personality: Violence and control in intimate relationships*. Guilford Press.
- Dutton, D. G., & Golant, S. K. (1995). *The batterer: A psychological profile*. Basic Books.
- Eisikovits, Z., Winstok, Z., & Fishman, G. (2004). The first Israeli national survey on domestic violence. *Violence Against Women*, 10(7), 729–748.
<https://doi.org/10.1177/1077801204265549>
- Follingstad, D. R., & Rogers, M. J. (2013). Validity concerns in the measurement of women's and men's report of intimate partner violence. *Sex Roles*, 69(3), 149–167.
<https://doi.org/10.1007/s11199-013-0264-5>
- Gottzén, L. (2019). Violent men's paths to batterer intervention programs: Masculinity, turning points and narrative selves. *Nordic Journal of Criminology*, 20(1), 20–34. <https://doi.org/10.1080/2578983X.2019.1586161>
- Granello, D. H., & Wheaton, J. E. (2004). Online data collection: Strategies for research. *Journal of Counseling & Development*, 82(4), 387–393.
<https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2004.tb00325.x>
- Helsloot, I., & Ruitenberg, A. (2004). Citizen response to disasters: A survey of literature and some practical implications. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 12(3), 98–111.
<https://doi.org/10.1111/j.0966-0879.2004.00440.x>
- Heron, R. L., & Eisma, M. C. (2021). Barriers and facilitators of disclosing domestic violence to the healthcare service: A systematic review of qualitative research. *Health & Social Care in the Community*, 29(3), 612–630.
<https://doi.org/10.1111/hsc.13282>
- Horn, R., Puffer, E. S., Roesch, E., & Lehmann, H. (2014). Women's perceptions of effects of war on intimate partner violence and gender roles in two post-conflict West African Countries: Consequences and unexpected opportunities. *Conflict and Health*, 8, 1–13. <https://doi.org/10.1186/1752-1505-8-12>

- Kimmel, M. (2001). *Male victims of domestic violence: a substantive and methodological research review*. Equality Committee of the Department of Education and Science.
- Knobloch-Fedders, L. M., Caska-Wallace, C., Smith, T. W., & Renshaw, K. (2017). Battling on the home front: Posttraumatic stress disorder and conflict behavior among military couples. *Behavior Therapy*, 48(2), 247–261.
<https://doi.org/10.1016/j.beth.2016.08.014>
- Kourti, A., Stavridou, A., Panagouli, E., Psaltopoulou, T., Spiliopoulou, C., Tsolia, M., Sergeantanis, T. N., & Tsitsika, A. (2023). Domestic violence during the COVID-19 pandemic: A systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 24(2), 719–745.
<https://doi.org/10.1177/15248380211038690>
- La Mattina, G. (2017). Civil conflict, domestic violence and intra-household bargaining in post-genocide Rwanda. *Journal of Development Economics*, 124, 168–198. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2016.08.001>
- Lefever, S., Dal, M., & Matthíasdóttir, Á. (2007). Online data collection in academic research: Advantages and limitations. *British Journal of Educational Technology*, 38(4), 574–582.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2006.00638.x>
- Levi-Belz, Y., Groweiss, Y., Blank, C., & Neria, Y. (2024). PTSD, depression, and anxiety after the October 7, 2023 attack in Israel: S nationwide prospective study. *EClinicalMedicine*, 68, 02418.
<https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2023.102418>
- Meth, P. (2017). Informal housing, gender, crime and violence: The role of design in urban South Africa. *The British Journal of Criminology*, 57(2), 402–421.
<https://doi.org/10.1093/bjc/azv125>
- Miller, M. W., Wolf, E. J., Reardon, A. F., Harrington, K. M., Ryabchenko, K., Castillo, D., Freund, R., & Heyman, R. E. (2013). PTSD and conflict behavior between veterans and their intimate partners. *Journal of Anxiety Disorders*, 27(2), 240–251. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2013.02.005>
- Myles, P., Swenshon, S., Haase, K., Szeles, T., Jung, C., Jacobi, F., & Rath, B. (2018). A comparative analysis of psychological trauma experienced by children and young adults in two scenarios: Evacuation after a natural disaster vs forced migration to escape armed conflict. *Public Health*, 158, 163–175.
<https://doi.org/10.1016/j.puhe.2018.03.012>
- Nguyen, L. H. (2013). The relationship between unemployment and child maltreatment: A county-level perspective in California. *Children and Youth Services Review*, 35(9), 1543–1555.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.05.015>

- OECD. (2010). *OECD economic surveys: Israel 2009*.
- Paulhus, D. L., & Vazire, S. (2007). The self-report method. In R. W. Robins, R. C. Fraley, & R. F. Krueger (Eds.), *Handbook of research methods in personality psychology* (pp. 224–239). The Guilford Press.
- Peled, E., & Leichtentritt, R. (2002). The ethics of qualitative social work research. *Qualitative Social Work*, 1(2), 145–169.
<https://doi.org/10.1177/147332500200100203>
- Rao, S. (2020). A natural disaster and intimate partner violence: Evidence over time. *Social Science & Medicine*, 247, 1–10.
<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.112804>
- Razavi, T. (2001). *Self-report measures: An overview of concerns and limitations of questionnaire use in occupational stress research*. University of Southampton.
- Sayer, N. A., Friedemann-Sanchez, G., Spoont, M., Murdoch, M., Parker, L. E., Chiros, C., & Rosenheck, R. (2009). A qualitative study of determinants of PTSD treatment initiation in veterans. *Psychiatry*, 72(3), 238–255.
<https://doi.org/10.1521/psyc.2009.72.3.238>
- Sherman, M. D., Sautter, F., Jackson, M. H., Lyons, J. A., & Han, X. (2006). Domestic violence in veterans with posttraumatic stress disorder who seek couples therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 32(4), 479–490.
<https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2006.tb01622.x>
- Smith, S., Zhang, X., Basile, K., Merrick, M., Wang, J., Kresnow, M., & Chen, J. (2018). *National intimate partner and sexual violence survey. (NISVS): 2015 data brief – updated release*. National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Solomon, Z., Laor, N., Muller, U. F., Hadar, O., Waysman, M., Koslowsky, M., Ben Yakar, M., & Bleich, A. (1993). The psychological impact of the Gulf War: A study of acute stress in Israeli evacuees. *Archives of General Psychiatry*, 50(4), 320–321. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1993.01820160090011>
- Stark, L., & Ager, A. (2011). A systematic review of prevalence studies of gender-based violence in complex emergencies. *Trauma, Violence, & Abuse*, 12(3), 127–134. <https://doi.org/10.1177/1524838011404252>
- Taft, C. T., Creech, S. K., & Kachadourian, L. (2012). Assessment and treatment of posttraumatic anger and aggression: A review. *Journal of Rehabilitation Research & Development*, 49(5), 777–778.
<https://doi.org/10.1682/jrrd.2011.09.0156>

- Taft, C. T., Weatherill, R. P., Woodward, H. E., Pinto, L. A., Watkins, L. E., Miller, M. W., & Dekel, R. (2009). Intimate partner and general aggression perpetration among combat veterans presenting to a posttraumatic stress disorder clinic. *American Journal of Orthopsychiatry*, 79(4), 461–468.
<https://doi.org/10.1037/a0016657>
- Tharp, A. T., DeGue, S., Valle, L. A., Brookmeyer, K. A., Massetti, G. M., & Matjasko, J. L. (2013). A systematic qualitative review of risk and protective factors for sexual violence perpetration. *Trauma, Violence, & Abuse*, 14(2), 133–167.
<https://doi.org/10.1177/1524838012470031>
- Tsui, V., Cheung, M., & Lueng, P. (2010). Help seeking among male victims of partner abuse: Men's hard times. *Journal of Community Psychology*, 38(6), 769–780. <https://doi.org/10.1002/jcop.20394>
- UN Women. (2020). *Intensification of efforts to eliminate all forms of violence against women: Report of the Secretary-General*. p. 4.
- United Nations Economic and Social Affairs. (2015). *the world's women 2015: Trends and statistics*. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. Sales No. E.15.XVII.8.
- Vogt, D. S., Pless, A. P., King, L. A., & King, D. W. (2005). Deployment stressors, gender, and mental health outcomes among Gulf War I veterans. *Journal of traumatic Stress*, 18(2), 115–127. <https://doi.org/10.1002/jts.20018>
- Weitzman, A., & Behrman, J. A. (2016). Disaster, disruption to family life, and intimate partner violence: The case of the 2010 earthquake in Haiti. *Sociological Science*, 3, 167–189. <http://dx.doi.org/10.15195/v3.a9>
- Whaley, G. L., Varma, V., Hawks, E. M., Cowperthwaite, R., Arlee, L., & Pfefferbaum, B. (2020). Risk and resilience in children in the context of mass trauma. *Psychiatric Annals*, 50(9), 387–392.
<https://doi.org/10.3928/00485713-20200812-02>
- World Health Organization [WHO]. (2021). *Violence against women prevalence estimates, 2018*.
- Yehuda, L., & Ein-Tal, I. (2024). Femicide and domestic violence against women during the first year of the COVID-19 pandemic: The Israeli case. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 40(2), 382–396.
<https://doi.org/10.1177/10439862241245889>

נספח: שאלון המחקר בנושא איכות חיים, תחושת רווחה והיחסים במשפחה בעקבות מלחמת "חרבות ברזל"

משתתף יקר שלום רב,

שאלון זה מועבר אליך במסגרת מחקר שנערך במכון ברוקדייל ומטרתו לבחון את איכות החיים, תחושת הרווחה והיחסים במשפחה בעקבות פרוץ מלחמת "חרבות ברזל". השאלון הוא אנונימי והמידע שתמסור יישמר בסודיות, יעובד באופן סטטיסטי בלבד – בלי להזכיר שמות או פרטים שאפשר לזהות אותך לפיהם וישמש לצורכי מחקר בלבד. המידע שתמסור בשאלון יסייע לקבלת תמונת מצב עדכנית בנוגע לצרכים השונים העולים בעקבות המלחמה בקרב האוכלוסייה בישראל.

השאלון מנוסח בלשון זכר אך מיועד לשני המינים במידה שווה. משך מילוי השאלון כ-10 דקות. אינך חייב לענות על כל השאלות, ותוכל להפסיק למלא את השאלון בכל שלב.

במידה ומילוי השאלון גורם לך לקושי או לתחושת מצוקה, תוכל לפנות למוקדי חירום לסיוע:

- מוקד 118 (מוקד מידע, הכוונה וסיוע ראשוני של משרד הרווחה והביטחון החברתי)
- מוקד ער"ן (מתן עזרה ראשונה נפשית) 1201
- נט"ל (סיוע נפשי לנפגעי טראומה על רקע טרור ומלחמה) 1-800-363-363
- מוקדי קופות החולים

לכל שאלה או הערה על המחקר, אפשר לפנות לחוקרות במכון ברוקדייל:

אנה רוניקובסקי-קוראס annare@jdc.org הדס שפירא hadassh@jdc.org

אני מצהיר בזאת כי קראתי והבנתי את האמור לעיל וכי נתתי את הסכמתי להשתתף במחקר מרצוני החופשי

- כן
- לא (סיום השאלון)

1. עם מי אתה מתגורר? (אפשר לסמן כמה תשובות)

- ☐ לבד
- ☐ עם שותפים
- ☐ בן/בת זוג
- ☐ ילד/ים
- ☐ אחד מההורים או שניהם
- ☐ אחים / אחיות
- ☐ משפחה מורחבת (דודים, חס/חמות, גיסים)
- ☐ אחר, אנא פרט: _____

א. שאלות כלליות על המצב (מלחמת "חרבות ברזל")

2. האם הושפעת ישירות מאירועי הטרור או מהמלחמה הנוכחית (חרבות ברזל)?

(אפשר לסמן כמה תשובות)

- ☐ לא הושפעת ישירות
- ☐ כן, נפגעת פיזית
- ☐ כן, נהרס לי הבית או הרכוש
- ☐ כן, פוניתי מביתי
- ☐ כן, גויסתי למילואים
- ☐ כן, בן/בת הזוג שלי גויס/ה
- ☐ כן, נחשפתי ישירות לאירועי "השבת השחורה" (7.10) (למשל: היתה חדירת מחבלים ליישוב שבו אני מתגורר או עובד, נכחתי במסיבת "נובה")
- ☐ כן, אחר, אנא פרט: _____
- ☐ לא מעוניין לענות

3. (אם סומן בשאלה 2 "כן, פוניתי מביתי") מהיכן פונית?

- מיישובי הצפון
- מיישובי הדרום
- אחר, אנא פרט: _____
- לא מעוניין לענות

4. (אם סומן בשאלה 2 "כן, פוניתי מביתי") מהו הסדר המגורים הנוכחי שלך?

- חדר בבית מלון
- דירה
- משפחה מורחבת
- חברים
- אחר, אנא פרט: _____
- לא מעוניין לענות

5. (אם סומן בשאלה 2 "כן, פוניתי מביתי") האם בהסדר המגורים הנוכחי אתה גר עם

קהילת המקור שלך או חלק ממנה (אנשים שחיית איתם לפני הפינוי)?

- כן, רובם
- כן, חלקם
- לא
- לא מעוניין לענות

6. האם מישו מהמשפחה, מהקרובים או מהחברים שלך נפגע באירועי הטרור או במלחמה הנוכחית (חרבות ברזל)? (אפשר לסמן כמה תשובות)

- ☐ אף אחד לא נפגע
- ☐ כן, נחשף ישירות לאירועי "השבת השחורה" (7.10) (למשל: היתה חדירת מחבלים ליישוב שבו הוא מתגורר או עובד, נכח במסיבת "נובה")
- ☐ כן, נהרס לו הבית או הרכוש
- ☐ כן, נפגע פיזית
- ☐ כן, נחטף
- ☐ כן, נרצח
- ☐ כן, אחר, אנא פרט: _____
- ☐ לא מעוניין לענות

7. (אם סומן בשאלה 6 "כן") אנא ציין/י מי נפגע (אפשר לסמן כמה תשובות)

- ☐ מישו מהמשפחה הגרעינית שלי (הורים, אחים, בן/בת זוג, ילדים)
- ☐ מישו מהמשפחה המורחבת שלי (סבים / דודים / בני דודים / אחיינים)
- ☐ מישו מהשכנים שלי
- ☐ מישו מהחברים שלי
- ☐ אחר, אנא פרט: _____
- ☐ לא מעוניין לענות

8. טרם אירועי 7 באוקטובר, האם נחשפת לאירוע מסכן חיים (למשל: אירוע ביטחוני, אירוע פלילי, תאונת דרכים)?

- ☐ כן
- ☐ לא
- ☐ לא מעוניין לענות

9. האם יש ברשותך או ברשות אחד מבני המשפחה נשק?

- ☐ כן
- ☐ לא
- ☐ הוגשה בקשה
- ☐ לא יודע
- ☐ לא מעוניין לענות

10. (אם סומן "כן" בשאלה 9) ברשות מי הנשק?

- ☐ ברשותי
- ☐ ברשות בן/בת הזוג
- ☐ ברשות בן משפחה אחר (למשל: הורים, אחים, דודים)
- ☐ אחר, אנא פרט: _____
- ☐ לא מעוניין לענות

11. (אם סומן "כן" בשאלה 9) האם הנשק נרכש או התקבל בשלושת החודשים האחרונים?

- ☐ כן
- ☐ לא
- ☐ לא יודע
- ☐ לא מעוניין לענות

12. **האם סומן "הוגשה בקשה" או "כן" בשאלה 9, לא סומן "ברשותי / לא מעוניין לענות" – בשאלה 10, סומן "כן" בשאלה 11) האם חל שינוי בתחושת הביטחון האישי שלך בעקבות הימצאות נשק בבית/הגשת הבקשה?**

- אני חש פחות איום וסכנה
- לא חל שינוי בתחושת הביטחון
- אני חש יותר איום וסכנה

ב. מצב בריאותי

13. **האם אתה או מישהו ממשפחתך המתגורר איתך סובל מקשיים נפשיים, או ממחלת נפש (מאובחנת), או מפוסט-טראומה?**

- לא
- כן, אני
- כן, מישהו מבני משפחתי
- לא יודע
- לא מעוניין לענות

14. **האם אתה או מישהו ממשפחתך המתגורר איתך סובל מבעיה רפואית כרונית או ממוגבלות גופנית, פיזית-בריאותית, חושית, קוגניטיבית, תפקודית?**

- לא
- כן, אני
- כן, מישהו מבני משפחתי
- לא יודע
- לא מעוניין לענות

15. **מהו מצבך הבריאותי בשלושת החודשים האחרונים?**

- טוב מאוד
- טוב
- לא כל כך טוב
- בכלל לא טוב
- לא מעוניין לענות

16. **האם בשלושת החודשים האחרונים השתמשת בסמים/עשית שימוש לרעה בתרופות?**

- מדי יום או מספר פעמים בשבוע
- מספר פעמים בחודש
- פעם בחודש או פחות
- אף פעם
- לא מעוניין לענות

17. **האם בשלושת החודשים האחרונים שתית אלכוהול?**

- מדי יום או מספר פעמים בשבוע
- מספר פעמים בחודש
- פעם בחודש או פחות
- אף פעם
- לא מעוניין לענות

ג. הסדר מגורים

18. כמה חדרים יש במקום שבו אתם שוהים כיום?

- _____
- לא מעוניין לענות

19. כמה אנשים ממשפחתך שוהים יחד איתך באותו מקום מגורים?

- _____
- לא מעוניין לענות

20. האם בשלושת החודשים האחרונים חל שינוי במספר האנשים (מבוגרים וילדים)

הגרים איתך?

- מספר האנשים גדל
- מספר האנשים נותר ללא שינוי
- מספר האנשים קטן
- לא מעוניין לענות

ד. מצב תעסוקתי וכלכלי

21. האם עבודתך

- קבועה
- זמנית או מזדמנת
- לא עובד
- לא מעוניין לענות

22. האם בשלושת החודשים האחרונים פוטרת או יצאת לחל"ת (חופשה ללא תשלום)?

- לא
- כן, פוטרתי
- כן, יצאתי לחל"ת
- לא מעוניין לענות

23. ההכנסה הממוצעת למשק בית בישראל היא כ-19,000 ₪ ברוטו לחודש מכל מקור

שהוא. בממוצע בשנה האחרונה, ההכנסה של משק הבית שלך היתה:

- הרבה מעל הממוצע
- מעט מעל הממוצע
- קרוב לממוצע
- מעט מתחת לממוצע
- הרבה מתחת לממוצע
- לא מעוניין לענות

ה. קשרים חברתיים ומשפחתיים

24. באיזו מידה אתה מרוצה מהקשרים החברתיים שלך?

- במידה רבה
- במידה בינונית
- במידה מועטה
- כלל לא
- לא מעוניין לענות

25. באיזו מידה אתה מרוצה מהקשרים שלך עם בני המשפחה הגרעינית?

- במידה רבה
- במידה בינונית
- במידה מועטה
- כלל לא
- לא מעוניין לענות

26. באיזו מידה אתה מרוצה מהקשרים שלך עם בני המשפחה המורחבת?

- במידה רבה
- במידה בינונית
- במידה מועטה
- כלל לא
- לא מעוניין לענות

27. כשקשה לך, האם ישנם אנשים (בני משפחה, חברים, מכרים) שאתה יכול לסמוך עליהם ולקבל מהם עזרה?

- כן
- לא
- לא יודע
- לא מעוניין לענות

1

בשלושת החודשים האחרונים, לרוב אתה מרגיש: (אנא הקף/י בעיגול את הספרה המתאימה)

מסרב לענות	כועס או עצבני							28. נינוח		
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
מסרב לענות	חסר פרטיות							29. יש לי פרטיות		
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
מסרב לענות	חסר זמן לעצמי							30. יש לי זמן לעצמי		
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
מסרב לענות	חסר שליטה על חיי							31. בעל שליטה על חיי		
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
מסרב לענות	פסימי לגבי העתיד							32. אופטימי לגבי העתיד		
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

33. בשלושת החודשים האחרונים, באיזו מידה חשת חרדה?

- כלל לא
- במידה מועטה
- במידה בינונית
- במידה רבה
- במידה רבה מאוד

34. בשלושת החודשים האחרונים, באיזו מידה חשת דיכאון? (תחושות כמו : מצב רוח ירוד,

קושי ליהנות או להתעניין בדברים, תחושת אשמה ללא קשר למציאות, הפרעות בשינה ובתיאבון, תחושה כללית של חוסר אנרגיה או ירידה בריכוז)

- כלל לא
- במידה מועטה
- במידה בינונית
- במידה רבה
- במידה רבה מאוד

35. בשלושת החודשים האחרונים, האם היו לך מחשבות אובדניות?

- כן
- לא
- לא מעוניין לענות

מלחמה בבית: אלימות במשפחה במהלך מלחמת "חרבות ברזל" ונכונות לפנייה לעזרה | 37

ז. ביטויי התנהגות אלימה (פיזית, מילולית, רגשית, כלכלית)

אנא סמן באיזו תדירות בשלושת החודשים האחרונים מתנהגים במשפחה שלך (אליך או אל אחרים) בדרכים הבאות:

אלימות רגשית-נפשית	לא מעוניין לענות	כלל לא	לעיתים רחוקות	לפעמים	לעיתים קרובות	תמיד	לא רלוונטי
36. קללות, צעקות, העלבה או השפלה	0	1	2	3	4	5	--
37. התעלמות מכוונת על מנת לפגוע ברגשות (למשל: שתיקות, התעלמות משיחות טלפון או מהודעות)	0	1	2	3	4	5	--
38. איומים, האשמות, הפחדה או הטרדה (למשל: בפניות מרובות בטלפון, בהודעות טקסט, באימייל או ברשתות חברתיות)	0	1	2	3	4	5	--
39. הרס או זריקת חפצים בבית	0	1	2	3	4	5	--
40. התנהגות חשדנית וקנאית, מעקב וניסיון לשליטה באחר ובמעשיו (למשל: כניסה לתכתובות פרטיות ללא הסכמה במייל/בטלפון, ציטוט לשיחות טלפון, הופעה ללא הזמנה או בניגוד לרצון במקומות עבודה או בילוי, דרישה לאשר את הלבוש לפני יציאה מהבית)	0	1	2	3	4	5	--
41. מניעת מפגש עם בני משפחה או חברים או הגבלת זמן הפנאי או הפעילות מחוץ לבית (כלפי בן/ת זוג או מבוגר אחר בבית)	0	1	2	3	4	5	--

אלימות רגשית-נפשית	לא מעוניין לענות	כלל לא	לעיתים רחוקות	לפעמים	לעיתים קרובות	תמיד	לא רלוונטי
42. מניעת פעולה לפי מצוות הדת או כפיית קיום מצוות באופן קפדני במיוחד (למשל: מניעת השתתפות בטקסים דתיים או ביצוע פעילות רוחנית, לחץ לעבור עבירות או לפעול שלא בהתאם לאמונה הדתית, כפייה של קיום מצוות שלא תואמות את ההשקפה הדתית)	0	1	2	3	4	5	--

43. (במידה וסומן באחת השאלות מעלה תדירות כלשהי על אחד הפריטים) האם במקרים אלה (ניתן לסמן כמה תשובות):

- ☐ נהגו כך כלפיי
☐ נהגתי כך כלפי אחרים
☐ הייתי עד להתנהגות זו כלפי אחרים
☐ לא מעוניין לענות

אנא סמן באיזו תדירות בשלושת החודשים האחרונים מתנהגים במשפחה שלך (אליך או אל אחרים) בדרכים הבאות:

אלימות כלכלית	לא מעוניין לענות	כלל לא	לעיתים רחוקות	לפעמים	לעיתים קרובות	תמיד
44. הערמת קשיים על יציאה לעבודה או ללימודים	0	1	2	3	4	5
45. שליטה על הכסף (למשל: מניעת גישה לכספים ולכספים משותפים מבגיר וכשיר, מניעת גישה למידע על המצב הכספי המשפחתי, פיקוח ומעקב קיצוני אחר הוצאות בן/ת הזוג)	0	1	2	3	4	5
46. סירוב לחלוק כסף או משכורת	0	1	2	3	4	5

47. (במידה וסומן באחת השאלות מעלה תדירות כלשהי על אחד הפריטים) האם במקרים

אלה (ניתן לסמן כמה תשובות):

- ☐ נהגו כך כלפיי
☐ נהגתי כך כלפי אחרים
☐ הייתי עד להתנהגות זו כלפי אחרים
☐ לא מעוניין לענות

אנא סמן באיזו תדירות בשלושת החודשים האחרונים מתנהגים במשפחה שלך (אליך או

אל אחרים) בדרכים הבאות:

	אלימות פיזית	לא מעוניין לענות	כלל לא	לעיתים רחוקות	לפעמים	לעיתים קרובות	תמיד
48.	גרימת כאב או חבלה באמצעות מכות, דחיפות, סטירות, משיכת שיער או בכל דרך אחרת	0	1	2	3	4	5

49. (במידה וסומן באחת השאלות מעלה תדירות כלשהי על אחד הפריטים) האם במקרים

אלה (ניתן לסמן כמה תשובות):

- ☐ נהגו כך כלפיי
☐ נהגתי כך כלפי אחרים
☐ הייתי עד להתנהגות זו כלפי אחרים
☐ לא מעוניין לענות

אנא סמן באיזו תדירות בשלושת החודשים האחרונים מתנהגים במשפחה שלך (אליך או

אל אחרים) בדרכים הבאות:

אלימות מינית	לא מעוניין לענות	לא	כלל לא	לעיתים רחוקות	לפעמים	לעיתים קרובות	תמיד	לא רלוונטי
50. מגע באופן מיני או קיום יחסי מין שלא ברצון או בהסכמת שני הצדדים	0	1	2	3	4	5	--	
51. שימוש באיומים, כוח או מניפולציות כדי להשתתף בפעילות מינית או לקיים יחסי מין (למשל: החזקה בכוח)	0	1	2	3	4	5	--	

לא רלוונטי	תמיד	לעיתים קרובות	לפעמים	לעיתים רחוקות	כלל לא	לא מעוניין לענות	אלימות מינית	
--	5	4	3	2	1	0	הטרדה, השפלה בעלת אופי מיני (למשל: העברת תמונות או סרטונים בעלי אופי מיני, הטרדה מילולית בעלת אופי מיני) או הכאה מכוונת בעת קיום יחסי מין בהיעדר רצון או הסכמה	52.

53. (במידה וסומן באחת השאלות מעלה תדירות כלשהי על אחד הפריטים) האם במקרים

אלה (ניתן לסמן כמה תשובות):

- ☐ נהגו כך כלפיי
- ☐ נהגתי כך כלפי אחרים
- ☐ הייתי עד להתנהגות זו כלפי אחרים
- ☐ לא מעוניין לענות

ח. פנייה לסיוע

54. (אם סומן "נהגתי כך כלפי אחרים" בשאלות 43, 47, 49, 53) האם פנית לסיוע? (ניתן

לסמן יותר מתשובה אחת)

- ☐ כן, לגורמים פורמליים (למשל: מרכז לטיפול באלימות במשפחה, עובדת סוציאלית, מוקד 118 או מוקד סיוע אחר)
- ☐ כן, לחברים או משפחה
- ☐ כן, לגורם אחר, אנא פרט: _____
- ☐ לא
- ☐ לא מעוניין לענות

55. (אם סומן בשאלה 54 "לא") מדוע לא פנית לסיוע? (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)

- ☐ אני מתמודד/התמודדתי בעצמי
- ☐ אני לא חושב שזאת בעיה
- ☐ בסך הכול אני מרגיש שאני יכול לשלוט על עצמי
- ☐ אני לא מאמין שאפשר לעזור לי
- ☐ פניתי בעבר וזה לא עזר לי רק החמיר את המצב
- ☐ אני לא יודע למי לפנות
- ☐ השעות או המיקום של הטיפול לא מתאימים לי
- ☐ אני מתבייש בזה
- ☐ אני חושש שאם אפנה זה יפגע בשם הטוב של המשפחה
- ☐ זה יכול לפגוע בי בעתיד (למשל בבית משפט)
- ☐ לא חושב שיש כרגע לאנשי המקצוע פניות לכך
- ☐ אחר, אנא פרט: _____
- ☐ לא מעוניין לענות

56. (אם סומן "נהגו כך כלפי אחרים" או "הייתי עד להתנהגות זו כלפי אחרים" בשאלות

43, 47, 49, 53) האם פנית לסיוע? (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)

- ☐ כן, לגורמים פורמליים (למשל: מרכז לטיפול באלימות במשפחה, עובדת סוציאלית, מוקד 118 או מוקד סיוע אחר)
- ☐ כן, לחברים או משפחה
- ☐ כן, לגורם אחר, אנא פרט: _____
- ☐ לא
- ☐ לא מעוניין לענות

57. (אם סומן בשאלה 56 "לא") מדוע לא פנית לסיוע? (ניתן לסמן יותר מתשובה אחת)

- ☐ אני מתמודד/התמודדתי בעצמי
- ☐ אני לא חושב שזאת בעיה
- ☐ אני לא מאמין שאפשר לעזור לי
- ☐ לא חושב שיש כרגע לאנשי המקצוע פניות לכך
- ☐ אני לא יודע למי לפנות
- ☐ השעות או המיקום של הטיפול לא מתאימים לי
- ☐ אני מתבייש בזה
- ☐ אני חושש שאם אפנה המצב יכול להיות יותר גרוע
- ☐ אני חושש שאם אפנה זה יפגע בשם הטוב של המשפחה
- ☐ אחר, אנא פרט: _____
- ☐ לא מעוניין לענות

ט. שאלות רקע

58. גיל

• _____

59. **מגדר**

- גבר
- אישה

60. **השכלה**

- תיכונית
- תעודה מקצועית
- תואר ראשון
- תואר שני
- תואר שלישי
- אחר
- לא מעוניין לענות

61. **דת**

- יהודי
- מוסלמי
- נוצרי
- דרוזי

62. **רמת דתיות**

- דתי מאוד או חרדי
- דתי
- מסורתי
- חילוני

63. **האם נולדת בארץ?**

- כן
- לא
- לא מעוניין לענות

64. **(אם סומן "לא" בשאלה 63) באיזו שנה עלית לארץ?**

- _____
- לא מעוניין לענות

65. **סטטוס משפחתי**

- רווק
- נשוי
- ידוע בציבור או חי בזוגיות
- פרוד
- גרוש
- אלמן
- לא מעוניין לענות

מלחמה בבית : אלימות במשפחה במהלך מלחמת "חרבות ברזל" ונכונות לפנייה לעזרה | **43**

66. האם אתה מגדיר את עצמך כלהטב"ק?

- כן
- לא
- לא מעוניין לענות

תודה רבה על מילוי השאלון!